

H
a
n
n
a

V
a
h
v
a
s
e
l
k
ä

E
s
i
r
i
p
p
u

Esirippu

Hanna Vahvaselkä

2019

Esirippu

Eräänlainen eskapistinen jälkiruokakuvaelma
näkyväksi tulemisesta

Taiteen maisterin opinnäytetyö

30op

Aalto-yliopisto taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu

Taiteen laitos

Kuvataidekasvatuksen koulutusohjelma, muuntokoulutus

Ohjaaja

Taneli Tuovinen

Aalto-yliopisto
Taiteiden ja suunnittelun
korkeakoulu

Taiteen maisterin opinnäytteen tiivistelmä

Tekijä Hanna Vahvaselkä

Työn nimi Esirippu

Laitos Taiteen laitos

Koulutusohjelma Kuvataidekasvatus

Vuosi 2019

Sivumäärä 128

Kieli Suomi

Opinnäytteeni koostuu sekä produktio-osasta, joka oli näyttelyni *Esirippu* galleria Sculptorissa, Helsingissä syksyllä 2018, että sen syntyä heijastelevasta kirjallisesta osasta.

Produktio-osani materiaali on puu. Reliefimäisissä teoksissani pohdin elämää ohilipuvana esityksenä, sekä muita näkyväksi tulemisen kysymyksiä, arkisten siivoamiseen ja kodinhuoltoon liittyvien metaforien kautta.

Kirjallinen osani taas on episodimainen, osittain kaunokirjallinen kokoelma tekstejä, joissa näyttelyni synnyn sanallistamisen lisäksi pohdin, etenkin rivien väleissä ja poisleikatuissa tauoissa, ajatuksiani taiteellisesta työskentelystä, materiaaleista, taidemaailmasta ja maailmassa olemisesta yleensä.

Kokoan yhteen ajatuksia, joita käsityöläisyyteen nojaava työskentelytapani on synnyttänyt; asemoin itseni puukuvanveiston perinteeseen, pohdin teosten täydellistymistä vasten valkoista kuutiota, mietin melankoliaa sisäisenä maisemana ja kulttuurisena ilmiönä ja tutkin kontemplaation mahdollisuutta keskellä arkea.

Taiteellisen tutkimuksen metodologiaa sivuten olen pyrkinyt myös löytämään jo olemassa olevia keskusteluyhteyksiä toisten taiteilijoiden, opettajien, kriitikoiden, journalistien, kirjailijoiden ja filosofien ajatuksista ja teksteistä. Pedagogina toimimisen liitän tähän kaikkeen löyhästi hentoisella kuumaliiman säikeellä.

Avainsanat taiteellinen ajattelu, taiteilijan työ, puukuvanveisto, essee, näyttelyn synty

Master of Arts thesis abstract

Author Hanna Vahvaselkä

Title of thesis Esirippu

Department Department of Art

Degree programme Art education

Year 2019 **Number of pages** 128 **L** Finnish

My Master's thesis consists of two parts which both have emerged through my main research method: artistic practice. The first outcome was my exhibition called *Esirippu* at the Gallery Sculptor in Helsinki during Autumn 2018; second, is the written part which reflects the completion of my exhibition.

The material of my artistic production is wood. In my relief-like work I ponder life as a passing manifestation and deal with issues of becoming visible. All this I viewed through metaphors related to everyday life such as cleaning and home care.

The written part of my Thesis is an episodic collection of texts and essays, that reflect my thoughts about artistic work, materials and the artworld in general.

I relate myself to handicraft-based art tradition; write about wood sculpture; discuss how to make an exhibition and consider how the artworks become finished in the context of the White Cube. I also ponder melancholy as a cultural phenomenon, and whether contemplation is possible in the midst of everyday life.

I have used artistic practice and essay-writing as methods to gain more understanding about processes as a professional in art. I discuss my findings with variety of references, such as fellow artists, teachers, critics, journalists, novelists and philosophical texts. As an outcome, I believe, I have found a fragile and a bit warm connection to pedagogy as well.

Keywords artistic thinking, artist's work, wood sculpture,
essay, exhibition

Sisällysluettelo:

S 12-23

A niin kuin Asiallinen Alku

Nolo roduton koira, vai tiedostamatonta fenomenologiaa. Vähän metodista ja sanallistamisen vaikeudesta, sekä pieniä eleitä kohti mahdollista lukijaa, selventämään mistä tässä opinnäytteessä voisi olla kysymys...

S 26-37

Mud cake -esitys puhtaasta pöydästä

Modernismin kaikuja ja jotakin siitä, miten prosessit etenee. Näyttelyni teemoista, työskentelystä ja teosten täydellistymisestä vasten valkoista kuutiota...

S 40-55

Tuhma tyttö

Jotakin siitä, miten asemoin arasti itseni osaksi suomalaista puuveiston perinnettä. Esseessä luotetaan käden muistiin ja opetellaan puhumaan puun kielellä. Mukana myös sukupuolettavasti hieman kelvottomia lastuja käsityöläisyyden ja käsitteellisyyden välimaastosta...

S 58-75

Melankolian sivupoluilla

Suossa rämpimistä ja syviä vesiä. Tahrojen alta paljastuvaa tummaa tunnelmaa. Myös muutama siirtymä tyhjästä tilasta ja japanilaisesta ajattelusta institutionaaliseen melankoliaan ja prekariaatin ahdistukseen...

- S 78-87 **Tira mi su**
Tässä esseessä väännetään makaronilaatikkoa, kadehditaan Marika Mäkelää ja koetaan kontemplatiivisia kokemuksia pöytää pyyhkiessä...
- S 90-103 **Kermakakku -make a wish!**
Pari tarinaa teokseni Kermakakku synnystä, opettamisesta, toiveista, haaveista ja haluista ja hentoinen kuumaliiman säie, joka sitoo tämän opinnäytteen hajanaisesti pomppivat ajatukset loppujen lopuksi myös kouluun, opettamiseen ja pedagogiaan...
- S 106-113 **Loppusiivous**
Hiljaisuudesta, rivien väleistä, tauoista aukoista, tyhjyydestä ja jotakin myös kohtaamisesta taideteoksessa. Pieni yhteenveto ja loppusanat...
- S 114 **Epilogi 1**
- S 116 **Epilogi 2**
- S 118-128 **Lähteet**

”Heidegger pohtii taidetta alkuperänä, paljastumisen ja kätkeytymisen leikkinä ja teosta avautumisena, jossa tulee esiin se mitä on.”¹

¹ Luoto 2002, takakansi.

Esirippu

Jonkin edessä oleva, varsinkin näyttämöä katsomosta erottava verho, väliverho, joka näytöksen aluksi avataan ja lopuksi suljetaan. Jos näytelmässä on monta näytöstä, esirippu suljetaan myös näytösten välillä. Vanhassa testamentissa esirippu erotti toisistaan tabernaakkelin sisällä, pyhän ja kaikkein pyhimmän.

Jälkiruoka

Länsimaissa aterian päätteeksi syötävä viimeinen ruokalaji, yleensä makea, mutta joskus voimakkaan makuinen kuten juusto. Herkuttelun lisäksi jälkiruuan tarkoitus on edesauttaa ruuansulatusta ja herättää ruokahalu uudelleen.

Jälkiruokaan liitetään usein käsitteitä: Ihana, helppo, syntinen, herkullinen, raikas, suussa sulava tai silmänruoka. Internet osaa kertoa, että: "Jälkiruoka kruunaa herkullisen aterian" (valio.fi), "Jälkiruuat piristävät aterian jälkeen" (Arla.fi), "Aina on jälkiruoka-aika" "Pieni makea herkkupala on mainio päätös aterialle" (dansukker.fi), "Jälkiruoka on makea päätös aterialle" (k-ruoka.fi) ja että "Ateria ei ole täydellinen ilman jälkiruokaa" (meillakotona.fi)

*"Ajatus on pallo tai maisema, kolmiulotteinen joka tapauksessa. Lause on jana. Siihen janaan ajatuksen pitäisi mahtua."*²

² Tamminen 2010, 140.

A niin kuin Asiallinen Alku

Nolo roduton koira, vai tiedostamatonta fenomenologiaa. Vähän metodista ja sanallistamisen vaikeudesta, sekä pieniä eleitä kohti mahdollista lukijaa, selventämään mistä tässä opinnäytteessä voisi olla kysymys...

Olen vuonna 1999 Kuvataideakatemiasta valmistunut kuvanveistäjä. Asun ja työskentelen Eteläisessä-Savossa, lapsuuden maisemissani, Mikkelissä. Täällä olen välillä opettanut hieman, välillä opettanut vähän enemmän, kerran olen ollut äitiyslomalla, jokusen kuukauden työttömänä, mutta muuten olen pääasiassa työskennellyt päätoimisena kuvataiteilijana pian kaksi vuosikymmentä. Apurahoja olen saanut suhteellisen säännöllisesti, silloin tällöin teoksiani on myös hankittu koteihin tai kokoelmiin. Yksityisnäyttelyitä olen pitänyt suurin piirtein joka toinen vuosi ja yhteis- ja ryhmänäyttelyihin osallistun aina kun joku pyytää kutsuu tai pääsen mukaan. Voisi siis sanoa, että olen kaikin tavoin hyvin keskinkertainen, keski-ikäinen, lähes keskiluokkainen keskivertotaiteilija Suomessa.

Pääasiallinen materiaalini on puu, josta teen suuria reliefimäisiä teoksia. Muodon sijaan kiinnostukseni on kaksiulotteisen pinnan sommittelussa. Viime aikoina olen alkanut ajatella töitani myös tilallisemmin. Käsiyöläisyyteen nojaava työskentely on osa teosteni muotoa ja sisältöä, enkä osaa laittaa aivan tarkkaa rajaa aiheen, tekotavan ja materiaalin välille. Teknisesti en löydä itseäni mistään lokerosta, enkä tyyllisesti ole muodissa mukana, en myöskään etsi esikuvia.

Teemallisesti lähdän liikkeelle ihmisyyden perusteisiin liittyvistä pienistä tarinoista tai tunnelmista; mistä tulemme ja minne olemmekaan menossa. Usein teoksissani keskiössä on pieni ihminen suuren hämmentävän elämän edessä. Taiteen tekeminen on minulle kohtaamisen ja dialogin mahdollistaja, tapani osallistua keskusteluun ja olla edes jollain tapaa maailmassa osallisena.

Syksystä 2017 saakka olen opiskellut Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulussa, taiteen laitoksella kuvataidekasvatuksen koulutusohjelmassa. Edessäsi on opintoihini liittyvän opinnäytteen kirjallinen osa. Kaksiosaisen opinnäytteeni nimi on *Esirippu*, sisältäen tämän kirjallisen osan lisäksi myös ns. produktio-osan, joka oli näyttelyni galleria Sculptorissa Helsingissä syksyllä 2018. Nämä molemmat osat ovat itsenäisiä ja niitä voi tarkastella tarvittaessa erikseen, mutta ne myös yhdistyvät toisiinsa välillä viitteellisesti, välillä suoraan, osittain limittäin, osittain lomittain ja muodostavat yhdessä kerroksellisen kokonaisuuden.

Painotus opinnäytteessä on produktio-osassa, eli näyttelyssäni ja sitä kautta taiteellisessa työssä, sillä taiteen tekemiseen minulla on vuosien suhde ja ammattitaito, toisin kuin filosofiaan tai refleктоivaan kirjoittamiseen. Mielipiteittäni ilmaisussa sanoin olen arka, jäykkä ja varovainen. Kaikelle tekemiselleni ja ajattelemiselleni en edes löydä sanoja. Kirjoittaminen helposti tyypistää ja pelkistää elettyä totuutta ja sisäisiä kokemuksia on vaikea ilmaista kielellä, joka alun perin on tarkoitettu pikemminkin ulkoisten faktojen kuvaukseen. Myös läpeensä tuttua voi olla hankala kuvata. Kieli voi pahimmillaan olla erottava ja kivettävä muuri kokemuksellisen ja tutkimuksellisen välissä.³ Mainiossa kirjassaan *Vasara ja Hiljaisuus* (2011), kuvataiteilija ja taiteen tohtori Jyrki Siukonen summaa, että kuvanveistäjän ja monen muun käsin ja työkaluin työtä tekevän pyrkimykset artikuloituvat aina ensisijaisesti käytännön kautta⁴. Taide syntyy taidetta tekemällä, puhe seuraa perässä ja hyvä kysymys onkin, tapahtuuko taiteen synty lainkaan sanojen tasolla⁵?

Heti aluksi haluan todeta, että olisi liioittelua kutsua opinnäytettäni taiteelliseksi tutkimukseksi. Tiedostan taiteellisen tutkimuksen erityisyyden tiedonmuodostuksessa ja olen selvillä keskustelusta, jota taiteellisen tutkimuksen ympärillä käydään. Tunnistan myös olevani merkityksellisen äärellä teoksia tehdessäni, mutta esimerkiksi filosofi Juha Varto on korostanut, että taiteellisen tutkimuksen erityislaatu ei ole tekijässä vaan menetelmissä. Varton mielestä taiteellinen tutkimus tulisi määritellä todellisuuden tutkimukseksi

³ Houessou 2010, 86, 177, Koivisto 2016, Mäkikoskela 2015.

⁴ Siukonen 2011, 86.

⁵ Siukonen 2002, 72.

menetelmillä, jotka syntyvät taiteellisesta toiminnasta, eikä yksittäisiksi taiteellisiksi prosesseiksi. Prosessit eivät ole tutkimuksen kannalta kiinnostavia, vaan irrottavat tutkijan ja tuloksen siitä välittömyydestä, jota taiteellinen toiminta on.⁶

”Mikäli huomio kiinnitetään tekijän taiteelliseen prosessiin, tuloksena on satunnaisesta syntynyttä satunnaista, joka voi olla taiteellisesti kiinnostavaa mutta ei menetelmällisesti johda mihinkään.”⁷

Tutkiva taiteilija tutkii taiteen menetelmillä ympäröivää todellisuutta tai muodostamaansa tutkimuskysymystä. Hän pysähtyy kesken toiminnan kokoamaan ajatuksia, joita taiteellinen toiminta ja aktiivinen ammatinharjoittaminen synnyttää. Oleellisiksi taiteellisessa tutkimuksessa nousevat epistemet, taiteen tiedettävät, eli kaikki se, jonka varassa tutkiva taiteilija arvioi liikkeitään ja valintojaan.⁸

Opinnäytteeni metodia määriteltäessä voisi siis todeta, että olen käyttänyt ja etsinyt taiteellisen tutkimuksen menetelmiä ja peilannut niiden käyttökelpoisuutta omassa taiteellisessa työskentelyssäni. Sekä produktio-osassa, että kirjallisessa osassa lähtökohtani on ollut selkeästi mennä taiteellinen ajattelu edellä. Olen ajatellut materiaalin ja kokemuksen kanssa niin että ensin on syntynyt teoksia ja sitten olen jäsentänyt ja peilannut taiteellista ajattelutyötä kirjoittamisen

⁶ Varto 2017, 35, 42-43.

⁷ Varto 2015.

⁸ Varto 2017, Tuovinen 2016.

kautta. Tarkoitukseni ei ole ollut etukäteen tietää mitä syntyy vaan luottaa taiteilijan ammattitaitoon⁹. Olen myös koettanut löytää osuvia keskusteluyhteyksiä jo olemassa olevaan ajatteluun. Kuvataiteessa historiallinen ymmärrys ei synny toistamisen kautta, vaan yksilöllisen ilmaisun liittämisenä jatkumoon. Kuvataide voi olla vapauden aluetta myös menetelmien suhteen.¹⁰

”Taiteellinen tutkimus luo tietoa, mutta pyrkii myös tiedon tuolle puolen. Minne? Olemassaolon kokemukseen, siihen mitä on hyvä elämä.”¹¹

Opinnäytteeni produktio-osa valmistui pikkuhiljaa vuosien 2016 ja 2018 välissä. Siinä teemana oli tavallinen arki. Kirjoitin lehdistötiedotteeseen, että teoksissani *”elämää hämmästellään ohilipuvana esityksenä ja itseä tirkistellään varovasti ja salaa. Teoksissa jotain paljastuu, avautuu ja tulee näkyväksi, samaan aikaan kun jotain suojellaan, kätketään ja siivotaan piiloon.”* Filosofisessa mielessä olin lähtenyt liikkeelle jonkinlaisessa absurdissa maailmaan heitettyyden tilassa. Avautumista, paljastumista ja näkyväksi tulemistä taas olin ajatellut enemmänkin psyykkisenä prosessina. Kirjallista osaa varten tavaamani Miika Luodon kirja *Heidegger ja taiteen arvoitus* (2002) avasi, paljasti ja teki näkyväksi minulle aivan uuden fenomenologisen metatason avaamista, paljastamista ja näkyväksi tulemistä käsitteleviin teoksiini. Heideggerille

⁹ Varto 2017, 45, Tuovinen 2018, ohjauskeskustelu.

¹⁰ Siukonen 2011, 39.

¹¹ Mäki 2017, 392, 397, 412-413.

taideteos on olemisen avautumisen ja paljastumisen paikka ja taidekokemus avautumista kohti vierasta ja hallitsematonta¹². Myös Juha Varto on kirjoittanut, että taiteellinen toimi paljastaa maailmaa uudella tavalla. Varton mukaan paljastaminen ja taiteellinen ajatteleminen tarkoittavatkin lähes samaa ja ovat vapauden tilan asettamista sille, mikä pyrkii näkyväksi. Olennaista onkin sallia itsensä toimia paljastajana ja välittäjänä sille, mikä minussa tulee huomatuksi ja ajatelluksi¹³.

*”Kaikkien näkyville ja näkymättömiin talletettujen asioiden ja tunteiden läpi kuullan kuin joku toinen ihminen, ja tuohon toiseen haluan tutustua. Toisen luo on paennut kätköön se mitä kirjoitan, ja se miksi olen olemassa.”*¹⁴

Opinnäytteeni kirjallisen osan kirjoittamisen aloitin keväällä 2018. Kirjallista osaa hahmotellessani innostuin hyppimään ja keräämään materiaalia sieltä ja täältä ja lineaarinen eteneminen tämän materiaaliläjän kanssa tuntui mahdottomalta. Päädyin kirjoittamaan ajatukseni erillisiksi, itsenäisiksi kirjoituksiksi, joita kutsun vastedes **esseiksi**. Nämä esseet ovat päällekkäisiä fragmentteja ja liittyessään toisiinsa ja produktio-osani teoksiin, ne muodostavat kokonaisuuden vähän samaan tapaan kuin eri layerit photoshopatessa

¹² Luoto 2002, 38, 52, 83.

¹³ Houessou 2010, 28, 53, Varto 2008, 66.

¹⁴ Jalonen 2016, 71.

muodostavat yhden yksittäisen kuvan. Esseissäni en varsinaisesti tutki mitään, mutta ne eivät ole myöskään pelkkiä prosessin kuvauksia, vaan pyrkimykseni on liikkua hermeneuttisesti taiteilijana olemisen, valitsemieni teemojen, materiaalien ja yllättävien yhteyksien ympärillä laajemminkin. Ne ovat eräänlaisia episodinäytöksiä näyttelyni synnystä, eivät kaikenkattavia selityksiä.

Ajattelen, että esseen tehtävä on tietää, tajuta, oivaltaa, palata takaisin, pelkistää ja rajata. Essee kertoo, eikä vain esittele tuloksia, niissä subjekti on olennainen ja identiteetti keskiössä. Esseen ei tarvitse aina olla myöskään johdonmukainen, vaan tärkeämpää kuin sanoa miten asiat ovat, on esittää mielenkiintoisia kysymyksiä ja antaa niihin haastavia ja provosoivia vastauksia. Hyvän esseen mausteita ovatkin oikku, syrjähyppy ja assosiaatio.¹⁵

Opinnäytteeni produktio-osaa, kutsun jatkossa **näyttelyksi**. Kirjallisen osan jokainen essee rakentuu väljästi yhden näyttelyteoksen ympärille. Essee on nimetty kyseisen teoksen mukaan ja esseen lopuksi on aina kuvakollaasi teoksesta ja sen valmistumisen vaiheista.

Ensimmäisessä esseessä **Mud cake -esitys puhtaasta pöydästä** pohdin työskentelyprosessia, näyttelyn syntyä ja sen täydellistymistä vasten valkoista kuutiota. Toisessa esseessä **Tuhma tyttö** asemoin itseni osaksi puuveistoperinnettä. Kolmannessa esseessä **Melankolian sivupoluilla** kirjoitan

¹⁵ Hyvän esseen tehtävistä ja mausteista puhuneet mm. Koko Hubara ja Jouko Tyyri, Antti Arnkilin blogissa (2019), Antti Nylén (2018, 94), sekä Juhana Torkki (2018).

melankoliasta teosteni pohjavireenä ja kulttuurisena ilmiönä sinänsä. Neljännessä esseessä **Tira mi su** pohdin, onko tämä kaikki tässä ja tällaisenaan hyvä, sekä myös kontemplaation mahdollisuutta keskellä arkea. Viides essee **Kermakakku -make a wish!** koostuu kahdesta pienestä tarinasta, jotka sitovat näyttelyni, taiteilijuuteni ja pedagogiset opintoni löyhästi yhteen. Viimeinen essee **Loppusiivous** on opinnäytteeni lopetus, jossa rivien väleissä koitan koota yhteen, mitä tässä tulikaan tehtyä ja miksi.

Olen hyvin konkreettinen ihminen ja onnellisimmillani ja omimmillani ”kädet kynnärpäitä myöten savessa” touhutessani. Teosteni teoreettinen kuorutus tuntuu kiusalliselta. Mielestäni kaikkea ei voi perustella, eikä kaikkea pitäisi selittää. Taiteilija ja kuvataiteen tohtori Teemu Mäki kirjassaan *Taiteen tehtävä* (2017) varoittaa, että taiteilija voi sokaistua teoriasta siinä määrin, että siitä tulee taiteilijan vapautta kahlitseva pakkopaita, tai vaihtoehtoisesti taiteilijan omia teoksia imartelevaa, tutkimukseksi naamioitua myyntipuhetta¹⁶. Taiteellisen tutkimuksen sudenkuopaksi hän mainitsee myös, että pahimmassa tapauksessa huonot taiteilijat yrittävät kuoruttaa huonoa taidetta tieteellä ja tieteilijät taas huonoa tiedettä taiteella¹⁷. Myös Jaana Houessou pelkäsi väitöskirjaa *Teoksen synty* (2010) tehdessään, että analyttinen suhtautuminen jättäisi alleen jotakin olennaista maalaamisesta ja että teorian uiminen

¹⁶ Mäki 2017, 435.

¹⁷ Mäki 2017, 430.

työhuoneelle saattaisi tuhota intuitiivista herkkyyttä¹⁸. Jyrki Siukonen taas on kirjoittanut huolestuneena taiteellisen tutkimuksen ulkokohtaisesta sävystä ja teoreettisuuden aiheuttamasta hygieenisestä näkemyksestä taiteelliseen työhön¹⁹. Opinnäytteeni osittain kevyellä, leikkillisellä ja osittain kaunokirjallisella tyyllillä koetan osaltani välttää mainitut sudenkuopat.

Kirjailija Tommi Melender kertoo uuden kirjansa *Rautakausi* (2018) tiimoilta tehdyssä haastattelussa²⁰ epäuskon hetkistä, jotka vaivaavat kirjailijaa läpi kirjoittamisen prosessin. Vielä silloinkaan, kun kirja on jo valmis, ei voi tietää mikä kirjasta tuli ja onko tullut luoneeksi jotain hirveän noloa. Melenderin mukaan lukija on tavallaan kirjan toinen kirjoittaja ja se, miten lukija ottaa kirjan vastaan, on osa sitä, minkälainen kirja on. Väitöskirjansa *Etiikka ja filosofia* (1999) loppukappaleessa, filosofi Arto Tukiainen taas kutsuu väitöskirjaansa ikään kuin koiraksi, jolla ei ole selkeää vakiintunutta nimeä tai luokkaa ja jonka tuominen koiranäyttelyyn on uskaliasta. Omien sanojensa mukaan kirja oli ilmestyessään jonkinlainen vaivoin peitelty skandaali, jonka hän oli kirjoittanut selvennykseksi lähinnä itseään varten.²¹

Tässä oma nolonrotuinen koirani.

¹⁸ Houessou 2010, 77, 181.

¹⁹ Houessou 2010, 39, Siukonen 2002, 85.

²⁰ Melender 19.01.2019.

²¹ Tukiainen 1999, 150-152 ja www.artotukiainen.net/elamankerta.

”Minä en osaa puhua. Arkisetkin keskustelutilanteet hermostuttavat minua. Tunnen että tämä ei pääty hyvin. Niin kuin ei päätykään, lauseeni ajautuvat umpikujaan tai hiipuvat olemattomiin. Tunnen myös teeskenteleväni: Jos keskustelunaihe on yksinkertainen, teeskentelen kansanmiestä, jos se on filosofinen, teeskentelen fiktsua. Sitä todellista omaa itseä, jonka ihminen niin mieluusti tunnistaisi ja löytäisi, en ole puhuessani koskaan tavoittanut.”²²

²² Tamminen 2010, 35-36.

Kuvat:

S 12 Työhuoneella kesällä 2018 (kuvaaja Kimmo Brandt).

S 23 Työhuoneella kesällä 2018 (kuvaaja Kimmo Brandt).

Essee 1

Mud cake -esitys puhtaasta pöydästä

Modernismin kaikuja ja jotakin siitä, miten prosessit etenee. Näyttelyni teemoista, työskentelystä ja teosten täydellistymisestä vasten valkoista kuutiota...

Näyttelyni *Esirippu* teemoihin sisälle päästäkseen on aivan aluksi palattava ajassa taaksepäin ja kesään 2016. Olimme suurella ystäväporukalla Sainte Maximessa, Ranskan Rivieralla ja Provincessa viettämässä kesälomaa. Olin juuri ja juuri selvinnyt yli lamauttavan sekavasta keväästä ja *Perintö* -näyttelyni jälkeinen melankolia vaivasi vieläkin mieltäni. Kuuntelimme parhaita rakkauslauluja ja elokuvabiisejä, joimme roseeta, pyöräilimme ja uimme meressä ja lämmössä. Valokuvasin valoa ja nautin laventelintuoksusta ja lempeänvärisistä rakennuksista. Ajattelin että täältä saan mukaani ihon värit ja sinisen.

14.7. teimme retken laivalla St Tropeziin, joka tunnetusti on rikkaiden lomaparatiisi ja muotimaailman eliitin rantalomakohde. Huhuttiin, että parhaillaan siellä kanssamme

lomaili mm Beyonce ja prinsessa Madeleine. Tunsin itseni typeräksi kävellessäni luksusveneiden seassa ja katsellessani silmäätekevien lounastusta jahtiensa kannella. Muistin vastaavanlaisen satama-altaan Italian Genovasta, jossa hohtavan valkoisten huviveneiden kannella tummaihoiset työntekijät siivosivat ja kiillottivat ennestäänkin hohtavia pintoja. Kontrasti oli suuri silloin ja niin myös nyt.

Illalla söimme hyvin paikallisessa ravintolassa Ranskan kansallispäivän kunniaksi. Seurueemme lapset odottivat ilotulitusta, jota ei koskaan tullutkaan. Jälkiruokaa tilatessamme kuulimme, että sekä crème brulée, että tiramisu oli loppu. Jouduimme tyytymään vaniljajäätelöön. Hyvinvoivat keskiluokkaiset valkoiset naamamme nyrpistyivät. Pois lähtiessämme kaupungin kadut olivat tyhjät. Saimme tekstiviestin Suomesta, että Nizzassa oli tapahtunut terrori-isku...

Ranskasta palattuani tiesin, että seuraava näyttelyni sisältäisi jossain muodossa erilaisia jälkiruokia. Luonnostelin napoja ja mietin ihon väriä ja installaatioita, joissa olisi kiinni olevia laventelin värisiä ikkunoita. Luonnoskirjastani löytyy piirustusten lisäksi epämääräisiä sanoja ja lauseita: crème brulée on loppu, Ranskan terrori-isku, värit, ikkunat, ikkunat kiinni, oma napa, ahneus, laventeli.

Myöhemmin syksyllä, kun vielä vain keräilin ajatuksia jostain, mistä en vielä mitään tiennyt, mukaan ajatuksiini ilmestyy muitakin jälkiruokia kuten Tiramisu, Cream pie, Panna cotta, Pappilan hätävara, nakukakku, mutakakku... piirroksiin alkoi tulla mukaan laskoksia ja sanoja: tirkistely, naisen asema,

ovisilmät, pälvet, lätäköt, harmaa, universaali syyllisyys, taakka, valtarakenteet, todellisuus, harha, repeämä, rippu, mässäily, pursuaminen, muruset, pinta, syvyys ja lauseet: likapyykki pestään kotona/ Voiko toinen kantaa toisen taakkaa/ Kuka siivoaa ja kenen sotkut...

Ajattelen työskentelyäni yleensä näyttelykokonaisuuksina. Kokonaisuus muodostuu väljästi jonkin teeman tai kantavan ajatuksen ympärille ja syntyy vuodessa tai kahdessa. Väitöskirjassaan *Teoksen synty* Jaana Houessou kirjoittaa oman taiteellisen prosessinsa alkavan aina tyhjyydestä ja hiljaisuudesta ja päätyvän tyhjyyteen ja hiljaisuuteen²³. Oma työskentelyni tai prosessini taas alkaa aina jonkinlaisella selviytymistaistelulla, jossa lukemalla, kuljeskelemalla, olemalla ja elämällä, koettaa löytää asioita, joihin tarttua ja joilla selvitä edellisen näyttelyn jälkeisen merkityksettömyyden tunteen yli. Karttamalla työhuonetta ja ennalta määrittelemättömän ajan jälkeen, yhtäkkiä salakavalasti huomaa, että kasassa on epälineaarisia ajatusten alkuja, sanoja, massoja ja muotoja, jotka alkavat tuntua tärkeiltä ja jotka alkavat linkittyä toisiinsa.

Houessoun mukaan näkyvän työskentelyn periodi on hänelle kuin lauseen sanominen. Se alkaa sisään hengityksellä ja päättyy kuuntelemaan taukoon. Maalaamisen alussa Houessou on täynnä antautumisen toivoa, fyysistä energiaa ja uuden tekemisen jännitystä. Maalausperiodin jälkeen hän rauhoittuu ja voi jättäytyä hetkeksi vain katselemaan.²⁴ Itse kuvailisin alun selviytymistaistelun jälkeistä työskentelyn aloitusta hetkeksi,

²³ Houessou 2010, 76.

²⁴ Houessou 2010, 76.

jolloin huomaa löytäneensä valtavan kasan materiaa(lia), jonka sekaan on sukellettava ja jonka seassa on alettava opetella uimaan. Se on eräänlaista kauhomista ja kahmimista, lisää keräämistä, etsimistä, kääntelemistä, katsomista, tutustumista ja tunnistamista, kunnes jossain vaiheessa on aika rauhoittua ja aloittaa karsiminen.

Näkyvä työskentely onkin minulle oikeastaan jonkinlaista siivoamista, omien rajojen tunnistamista, massojen hallitsemista ja kaaoksen järjestykseen laittamista. Ennen tein teoksistani hyvinkin tarkat luonnokset ja pienoismallit etukäteen, mutta nykyisin haluan pitää prosessin mahdollisimman avonaisena ja etenen viitteellisten suunnitelmien, intuitioni, taitojeni ja materiaalin rajojen mukaan; haluan myös itse hämmästyä ja tulla yllätetyksi. Voisi sanoa, että prosessini on runsas ja moniin suuntiin kurkotteleva intensiivinen matka materiaalin ja valitsemani teeman kanssa.

Siinä missä Houessoun kehollinen työskentely maalausperiodin aikana on sanallistettavissa seesteisesti käden liikkeitä kuvaillen²⁵ on oman työskentelyni kehollisuus karjuttava maailmaan ähinän ja kirosojen kera. Työskentelyni fyysiset vaiheet ovat metelöiviä, pölyisiä, myrkyllisiä, vaarallisia ja raskaita. Käytän pääasiassa käsityöstöön tarkoitettuja koneita, sirkkeleitä, höyliä, sähköisiä sahoja, rälläkkää, hiomakoneita ja poria. Raajan irti sahaamisen lisäksi pelkään silmiin lentäviä esineitä, hupparin nauhojen kiertymistä koneen ympärille, sähköjohdon poikki sahaamista ja sähköiskua, kuulon

²⁵ Houessou 2010, 76.

menetystä, seinän väliin lentäviä kipinöitä ja tulipaloa, sirkkelin terän irtoamista... (vain jotain mainitakseni).

Pääasiassa talttaan, hion, hakkaan ja paukutan kädet rakoilla ja sormenpäät verillä. Työskentelyn aistista nauttimista heikentävät pölysuojain, kaasusuojain, kuulosuojain tai suojalasit. Usein myös raahaan itsekseni raskaita puupohjia paikasta toiseen. Välillä teosvarastoa penkoessani tajuan, että jos jäisin teosten väliin puristuksiin, kuolisin.

Työskentelyn päätepiste on kokonaisuuden ripustaminen näyttelyyn. Ilman näyttelyä ei työskentely mielestäni tule valmiiksi ja saa täyttymystään. Yksittäisiä teoksia kiinnostavampaa onkin se, miten teokset liittyvät toisiinsa, asettuvat tilaan ja muodostavat yhdessä uusia merkityksiä. Luulen, että tässä on jotain samaa kuin tekisi biisejä vinylilevylle. Sekä a-puolella, että b-puolella, biisit tulevat tietystä järjestyksessä, ovat syntyneet tiettyinä ajanjaksona tietystä maailmassa ja muodostavat kuulijalleen erilaisia tunnelmia ja merkityksellisiä kokonaisuuksia. Näyttelyssäkin teos johtaa toiseen ja kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa.

Teosteni tärkein esityspaikka on eleetön museo- tai galleriatila, ns. valkoinen kuutio. Vaikka teokseni eivät ole kovin tilallisia, pidän silti työskennellessäni jatkuvasti näyttelytilan ja sen mittasuhteet mielessä. Usein teen myös tilasta pienoismallin. Teosteni paikka valkoisen kuution sisällä on aina tarkkaan mietitty. Teosten sommittelu tilaan on tärkeä osa työskentelyni prosessia, jossa massat ja kaaos saa lopullisen muotonsa ja järjestyksensä puhtaassa eleettömässä ja aineettomassa ympäristössä.

Modernismin rakenteiden purkamisen ja paikkasidonnaisen taiteen myötä taiteen esityspaikaksi kehittynyt valkoinen kuutio on jo vuosikymmeniä ollut kritiikin kohteena²⁶. Se on nähty osittain markkinavoimien tarpeisiin alistuneena tilana²⁷ tai vaikka symbolina kulttuuriselle assimilaatiolle ja omimiselle. Valkoisen kuution ajatellaan viittaavan muusta maailmasta eristäytyvään läntisen taiteen perinteeseen esittää ja tuottaa taidetta. Veera Lahtinen gradussaan *Taideteoksen ja näyttelytilan välimaastossa* (2013) kirjoittaa, että ajatusta valkoisesta kuutiosta ei tulisi ottaa itsestäänselvyytenä, vaan se vaatii taiteilijalta aina kannanottoa. Silti valkoisen kuution normille on nähty yllättävän vähän vaihtoehtoja viimeisten 40 vuoden aikana²⁸.

Niin vanhanaikaiselta kuin se saattaakin kuulostaa on neutraali tila minulle myös katsojana tärkeä ja mahdollisuus esimerkiksi kontemplaatioon ja mietiskelyyn. Valkoisella kuutiolla on sukulaisuutta niin kirkkokuoneeseen, oikeussaliin kuin laboratorioon tai vaikka uskonnollisiin pyhiin paikkoihin, joissa tietoisuus ulkopuolisesta maailmasta ja aika on suljettu ulkopuolelle.²⁹ Se on myös paikka, jossa voi rauhassa tarkastella taiteilijan tekemiä ratkaisuja ja päästä sisään taiteilijan maailmaan.

Irmeli Hautamäki miettii kulttuurilehti Mustekalan artikkelissa *Valkoinen kuutio: taiteen vankila vai mahdollisuus* (2014) selviääkö kaikki taide valkoisen kuution testissä. Hautamäen

²⁶ Esim. Marja Hirvi-läs 1998.

²⁷ Lahtinen 2013, 15.

²⁸ Lahtinen 2013, 17.

²⁹ Lahtinen 2013, 15, 26, 28.

mukaan tyhjä tila päästää taiteen esiin; teos, joka pystyy kamppailemaan tyhjiyttä vastaan, on valmis.

”Teoksestani *Mud cake* -esitys puhtaasta pöydästä piti tulla alun pitäen tulla jotakin aivan muuta. Suunnitelmissani pyöri mukana kaikkea mahdollista aina navoista, verhojen alta valuvaan mustaan mönjään. Jäykän muotonsa teos sai aivan viime metreillä, enkä ollut siihen aivan tyytyväinen. Pöydän pinnan mustasta ”poispyyhkimisen eleestä” pidin kuitenkin paljon ja olenkin säilyttänyt ajatusta siitä mukanani tulevia teoksiani varten.”

Kuvat: _____

- S 26 *Mud cake -esitys puhtaasta pöydästä, 2018, sekatekniikka/ puu (kuvaaja Titus Verhe).*
- S 34-35 Teoksen luonnostelua ja ajatuskulkuja, alkaen Ranskasta, jatkuen napojen kautta kohti lopullista muotoaan.
- S 36 Yksityiskohta teoksesta ja ripustusta galleria Sculptorissa. Mukana Kankaanpään taidekoulun opiskelija Sanna Kärkkäinen, joka suoritti opiskeluihin liittyvää harjoitteluaan apunani.
- S 37 Poispyyhkimisen ele, joka on jäänyt elämään tulevia töitän varten.

Essee 2

Tuhma tyttö

Jotakin siitä, miten asemoin arasti itseni osaksi suomalaista puuveiston perinnettä. Esseessä luotetaan käden muistiin ja opetellaan puhumaan puun kielellä. Mukana myös sukupuolettavasti hieman kelvottomia lastuja käsityöläisyyden ja käsitteellisyyden välimaastosta...

Kuvanveistäjä Miia Hamarin näyttely oli esillä Forum Boxissa syksyllä 2017. Kirkko ja Kaupunki -lehden näyttelykriitikissään kuvataidekriitikko Otso Kantokorpi pohtii ”Miksi juuri naiset tuntuvat ottaneen puuveiston omakseen -ja vielä hienoin tuloksin?” ja jatkaa: ”Onhan meillä toki Pasi Karjula ja Tapani Kokko, mutta hyviä puuveistäjänaisia on roppakaupalla: Hamarin lisäksi Anneli Sipiläinen, Maija Helasvuo, Emma Helle, Nora Tapper, Hanna Vahvaselkä, Kirsi Tapper, Inka Nieminen ja monia muitakin vielä. Tähän kysymykseen haluaisin saada vastauksen. Itse en sitä ainakaan vielä osaa antaa.”³⁰

Vaikka Kantokorpi itsekkin samaisessa kriitikkissä miettii, että kysymyksensä on sukupuolittava ja siten nykytaidepuheeseen liittyen varsin kelvoton, olin salaa mielissäni, että minut oli

³⁰ Kantokorpi 2017.

liitetty kaikkien noiden puuveistäjänaisten kunniakkaaseen joukkoon. Keväällä 2018 Otso Kantokorpi äkillisesti kuoli. Jos aloittaisin opinnäytetyöni tekemisen vasta nyt, ottaisin Kantokorven kysymyksen opinnäytteeni aiheeksi. Tuon opinnäytteen nimeksi voisi tulla ”Puun kielellä” ja seuraisin, haastattelin ja dokumentoisin siinä Kantokorven mainitsemien taiteilijoiden työskentelyä, metodeja ja ajatuksia, etsisin yhtymäkohtia ja eroavaisuuksia omiini ja miettin, onko suomalaisessa (nais)puuveistossa jotakin ainutlaatuista ja huomioitavaa kansallisesti, kansainvälisesti tai vaikkapa suhteessa miesten vastaavaan.

”Kun olin kuusivuotias minulla oli koira nimeltä Mano-Lito. Mano oli pitkäkarvainen, ihan musta, eikä pitänyt lainkaan lapsista, ei oikein edes minusta. Kerran Mano söi barbie-leikeissä käyttämäni sifonkisen lettinauhan. Raivostuin siitä niin, että leikkasin kostoksi äitini keittiöpyyhkeet suikaleiksi. Samoihin aikoihin tein ensimmäiset puiset reliefini. Nyt lähes neljäkymmentä vuotta myöhemmin osaan kätkeä raivoni vähän paremmin. Osaan kätkeä myös monia muita tunteita ja ajatuksia, usein myös itseltäni. Puisia reliefejä teen vieläkin.”

Näyttelyni *Esirippu* oli eräänlainen moniosainen jälkiruokakuvaelma, jonka pääosassa oli puu. Puu toimi maalauksellisten reliefien pohjana, mutta myös tilaan

levittäytyvien installaatioiden omaa kieltään puhuvana materiaalina.³¹ Suurin osa teoksista oli tehty valmiille koivuisille liimapuulevyille, mutta olin käyttänyt myös kierrätettyä mäntylautaa ja leppää eri muodoissaan.

Olen käyttänyt puuta materiaalinani yli 20 vuotta, mutta toistaiseksi raapinut vain pikkaisen sen pintaa. Tulokulmani puuhun on kapea ja nykyaikakeskeinen. Se on materiaalini lähes sattumalta. Puolisollani, joka on puuseppä ja muotoilija on aivan erilainen suhde puuhun. Hän tietää miten puu materiaalina käyttäytyy, tuntee sen syyt ja suunnat, jännitteet, värit ja laadut. Hänellä on silmää puun omalle estetiikalle ja funktionaaliselle kauneudelle ja tietää mihin puu taipuu ja miten se elää. Isäni, joka työskenteli 90-luvun laman aikaan kirvesmiehenä, on nykyään tyypillinen eläkkeelle jäänyt autotallinikkari. Hän rakentaa, korjaa ja remontoi jatkuvasti; tekee puusta milloin mitäkin, kuistin kaiteista omakotitaloihin. Paras ystäväni taas on metsätalousinsinööri, joka näkee puut metsältä, tietää tarkasti tukin kuutiohinnan, hallitsee metsäverotuksen, kulkee työkseen ulkona säässä kuin säässä ja tunnistaa tuhohyönteisten jäljet talousmetsässä. Tuttavapiiriini kuuluu myös monia luontoihmisiä, metsäaktivisteja, harrastaja arboristeja, metsäkellijöitä, puunhalaajia, kansanperinne intoilijoita, metsänomistajia, moottorisahaveistäjiä ja muuten vaan puita rakastavia kansalaisia, joilla heilläkin lienee kaikilla aivan erilainen, intensiivinen suhde puuhun kuin minulla.

Otso kantokorven haastattelussa³² kuvanveistäjä Inka Nieminen kertoo suhteestaan puuhun ja muistelee

³¹ Otteita lehdistötiedotteestani näyttelyyn *Esirippu*.

³² Kantokorpi/Nieminen 2008, 107-109.

käyttäneensä puukkoa jo kolmivuotiaana. Muistan itsekin saaneeni linkkuveitsen todella nuorena. Asuimme isovanhempieni ja isotätini kanssa vanhassa sinisessä Terijoelta tuodussa puutalossa, jonka pimeässä kellarissa askartelin löytötavaroista, mitä milloinkin satuin keksimään. Bricolage asenteella tein mm puisen nukken ja linkkarilla ruskeaksi maalattujen laudanpätkien pintaa kaivertamalla reliefimäisten teosteni esiasteita. Silloisen ystäväni Erjan mummon puukellarissa kuorimme polttopuita ja etsimme toukkien käytäviä kuoren alta. Lähimetsän männynjuurakot olivat barbie-leikkimme koteja ja tapahtumapaikkoja. Muistan myös tarkasti oman pihamme puut ja niiden sijainnit; kolme vanhaa omenapuuta, joista yhteen oli helppo kiivetä ja jossa minulta repesi kerran uudet kurahousut ja suuren pihlajan, jonka oksiston seassa kuvittelin olevani Sakkeus³³. Teini-iässä istuskelin usein talomme lämpimällä portaalla ja kuvittelin sulautuvani siniseen puuseinään ja omenapuun varjoon³⁴. Lukion jälkeen Oriveden opistossa, löysin itseni varsin pian puuvarastosta etsimässä puupalasia, joihin maalata. Kun Kuvataideakatemiassa noin vuonna 1997 levitin vahingossa öljyväriä liimapuulevylle ja huomasin, miten hienosti puu kuultaa värin läpi, syntyi työtapa, jonka parissa olen viihtynyt viimeiset 20 vuotta.

Opiskellessani Kuvataideakatemiassa 1990 luvun puolivälissä oli professorinani Radoslaw Gryta. Gryta toi kuvanveiston

³³ Iso-tätini, joka asui talomme yläkerrassa, oli varsin uskovainen ja sain lapsena siitä totisesti osani.

³⁴ Lopputyössäni Muurari, maalari, timpuri ja miä olen kuvannut isoisäni samaista seinää ja samoja varjoja vasten. Sama sininen seinä on ollut teoksissani usein.

laitokselle slaavilaisen perinteen ja mallin muovailu, valutekniikat ja anatomian osaaminen oli opinnoissa keskiössä. Legendaarinen puuveistäjä Kain Tapper oli vastikään jäänyt eläkkeelle, mutta vieraili veistolaitoksella usein. Tapper palkkasi monia opiskelutovereitani apulaisikseen³⁵ ja oli myös mukanamme sekä Lontooseen, että Egyptiin suuntautuneilla opintomatkoilla. Tapperin perinne eli veistolaitoksella silloin ja Tapperin henki elää veistotaiteessamme yhä³⁶.

Perinteisesti puun työstö on Suomessa ollut osa maskuliinisuutta³⁷ ja hallitseva käsitöiden materiaali³⁸. Puusta on tehty rakennusten, huonekalujen ja kulkuvälineitten³⁹ lisäksi lähinnä yksinkertaisia leikkuulautoja, alustoja, kädensijoja, työkalunvarsia. Talonpoikauskulttuurissa veisto oli miesten työtä, kudonta naisten. Naimisiin päästäkseen miesten piti osata veistää rukinlapa, länget tai lusikanvarsi, naisten taas kutoa hamekangas⁴⁰. Nämä taidot kuuluivat kaikille ja ne hankittiin kotona, jokapäiväistä työtä tehden⁴¹. Nykyisin puuveistäjä(miesten) käsissä kelot, pahkat ja pölkyt taipuvat taidolla, voimalla ja koneilla karhuiksi, lohiksi ja muiksi herooisiksi metsästysmuistoiksi. Oman osansa saavat naiivin realistisesti kuvatut, hiotut, kiillotetut ja lakatut Kalevalan hahmot ja naiset uhkeine muotoineen.⁴² Nykytaiteen

³⁵ Esim. Joackim Sederholm, Inka Nieminen, Tommi Toija.

³⁶ Kantokorpi/ Siukonen 2008, 135.

³⁷ Suhonen 2018, 66, Lindgren 2008, 15.

³⁸ Kruskopf 1989, 19.

³⁹ Kruskopf 1989, 97.

⁴⁰ Kruskopf 1989, 20, Suhonen 2018, 66.

⁴¹ Kruskopf 1989, 51.

⁴² esim. Tolvanen Tere.

materiaaliksi puu tuli oikeastaan vasta Kain Tapperin myötä 1960-luvun alkupuolella⁴³, jolloin sitä alettiin käyttää raikkaammin, käsitteellisemmin ja rohkeammin.

Kuvanveistäjien suljetussa facebook -ryhmässä kuvanveistäjä Juha Menna avasi keskustelua siitä mikä erottaa käsityötuotteen taideteoksesta.⁴⁴ Yhdeksi itseään kiinnostavaksi pointiksi Menna nostaa lavasteen ja veistoksen eron, joka Mennan mielestä nousee materiaalin itseisarvosta; siitä, että puuveistoksen materiaali on puu, eikä joku, mikä vain esittää puuta.

Niin paljon kuin materiaalien olemuksia itse rakastankin, en voi tässä yhteydessä olla nostamatta esiin Antti Oikarisen mahtavaa näyttelyä Mäntän Göstassa kesällä 2017. Oikarisen näyttelyssä oli monta arvottomille puun ja levykappaleille tehtyä hyvin minimalistista maalausta tyylikkäästi tilaan ripustettuna. Oli pätkä lautaa, jossa oli oransseja viivoja, oli pala lastulevyä, johon oli sudittu punaista, oli suuri vanerinelio, jonka nurkasta oli leikattu irti pieni neliö tai pitkä lauta seinää vasten pystyssä nojallaan. Mutta kun katsoi tarkemmin, huomasi, että kaikki olikin suurta hämäystä ja käsitteellistä leikkiä. Laudanpätkä ei ollutkaan laudanpätkä, vaan kiilapuulle pingotettu kangas, johon oli akryylimaalein tehty päälle puuta muistuttava maalaus, jonka päälle oli maalattu maalausta muistuttava maalaus. Pienet lyijykynämerkinnätkin levyissä

⁴³ Myös Mauno Hartman ja Laila Pullinen ansaitsevat kunnian puuveiston päivittämisestä nykyaikaan (Lindgren 2008, 12).

⁴⁴ Menna 23.12.2018. Avattu 26.3.2019. Miksi esimerkiksi sivulla <https://www.youtube.com/watch?v=S-iWQjqls50> näkyvät teokset ovat tai eivät ole taidetta?

(jotka eivät siis olleet levyjä vaan maalauksia) olivat maalauksia eivätkä lyijykynämerkintöjä. Kaikki oli niin taiten ja pieteetillä tehty, että teokset hämäsivät harjaantunuttakin katsojaa. Näyttelyn teokset olivat teoksia, jotka esittivät toisia mahdollisia kuvitteellisia teoksia ja koko näyttely oli riemastuttavaa leikkiä representaation kysymyksillä ja katsojan odotuksilla, vailla viisastelua, täynnä hämmästyä, ihmetystä ja yllätyksiä. Oikarinen itse kertookin leikkivänsä teoksissaan merkityksellisyyden ja merkityksettömyyden rajoilla ja kysymyksellä ovatko teokset maalauksia vai veistoksia, päätyen ajatukseen, että ehkä ne ovat veistoksia, joiden materiaaleja ovat kangas ja akryylimaalit ja jotka esittävät maalauksia.⁴⁵

Olen itsekin *Esirippu* -näyttelyn teoksissa leikitellyt käsitteellisesti käsityön, tekstiilitaiteen ja taiteen käsitteillä. Näyttelyssäni oli esillä monta kangasta, pyyhettä ja liinaa, jotka olivatkin puuta ja veistoksia, eivätkä kangasta lainkaan. Teokseni viittasivat kodin piirissä tehtäviin arkisiin ”naisten töihin”⁴⁶ ja samaan aikaan varhaiskristillisen taiteen draperia -perinteeseen, jossa ruumiillisuuden kuvaamisen sijaan kuvattiin pelkkä laskos.⁴⁷ Kirkkojemme keskiaikaisten puuveistosten laskokset ovat sujuvasti siirtyneet muidenkin

⁴⁵ Oikarinen, 2017.

⁴⁶ Esim. 1800-l. lopulla monet naistaiteilijat olivat lähempänä taideteollisuutta. Osasyynä tähän oli kodeista periytynyt mieltymys erityisesti tekstiilitöihin, mutta osaksi ulkomaailman asenne, jonka mukaan ns. korkeampi taide ei sopinut naisille (Kruskopf 1989, 61).

⁴⁷ Ottela 2017. Kristillinen taide ennen renessanssia. Laskoksiin perustuva pyhien henkilöiden kuvaus on bysanttilaisen taiteen perusasia. Italiassa tyyliä ennen Giottoa nimitetään maniera greca, joka viittaa laskoksiin perustuvaan ikonimaiseen esittämiseen.

naispuuveistäjien kuvastoon.⁴⁸ Kun Seppo Heiskanen arvioi pienesti näyttelyni Demokraattiin, kutsui hän teoksiani maalaamalla veistetyiksi. Hän piti aidoilta kankailta näyttäviä veistoksiani ja lastuja lattialla tromp l'oeil teoksina, silmän pettämisinä, joissa taiteilija ja taiteilijan työvälaineet ja materiaalit kohtaavat.⁴⁹

Ajattelen teoksiani myös jonkinlaisina metaforisina eleinä, joilla ilmaista esimerkiksi raivoa, surua, turhautumista, halua ja häpeää. Eleinä osana sanatonta viestintää. Olen miettinyt viime aikoina paljon omaa kieltäni, ihmisten puhetapoja ja erilaisia alojen sisäisiä diskursseja. Sitä miten kieli joko ottaa meidät mukaan tai sulkee meidät ulkopuolelle tai miten kieli luo maailmaa ja rakentaa ajatteluamme. Usein huomaan, että vaikka näennäisesti puhun samaa kieltä kuin muut, en tahdo ymmärtää mitään. Myös puhuessani lauseet jäävät kesken ja ajatukset, jotka päässäni tuntuvat kirkkailta ja pulppuavilta, eivät suostukaan tulemaan ulos janoina ja lauseina. Aivan kuin puhuisin vierasta kieltä. Puolisoni on pelannut jalkapalloa porukassa, jossa jalkapallon lisäksi on yritetty myös kotouttaa turvapaikanhakijoita ja maahanmuuttajia suomalaiseen kulttuuriin.⁵⁰ Hän puhuu jalkapallon kielestä, joka toimii yli kulttuurirajojen. Millainen on taiteen kieli? Kuinka moni ihminen maailmassa ymmärtää postmodernin käsitetaiteen käsitteitä tai miten sujuu yleisesti rivienväleistä lukeminen? Entä miten eri materiaalit puhuvat eri ihmisille? Myös

⁴⁸ Emma Helle, Maija Helasvuo.

⁴⁹ Demokraatti 21.10.2018.

⁵⁰ FC Trombi, Mikkeli.

työkaluilla voi puhua.⁵¹ Niiden puhe voi olla karkeaa tai pehmeää ja työkalun käyttötapa kertoo monia asioita niiden puhetta ymmärtävälle katsojalle. Taiteilijana toimiessani olen opetellut herkistymään puulle ja sen merkeille ja antanut sille materiaalina myös toimijuutta itselleen. Puhki kulunutta *Puun kieli* -näyttelyn näyttelykirjaa⁵² lueskellessani huomaan, että vuosituhansia vanhan puujumalaisen⁵³ kuva liikuttaa minua vuodesta toiseen. Kirjan englanninkielisiä tekstejä en oikein jaksa lukea, mutta puun kieltä sitäkin sujuvammin.

Jos palataan lopuksi vielä hetkeksi Kantokorven kysymykseen miksi (nais)taiteilijat Suomessa ovat ottaneet puun omakseen. Puu on nykytaiteessa suosittu materiaali⁵⁴. Myös Taideyliopiston opiskelijoiden keskuudessa moni tuleva kuvanveistäjä on kiinnostunut työstämään puuta⁵⁵. Omien havaintojeni mukaan myös moni maalari ja graafikko on alkanut viimeisen kymmenen vuoden aikana maalata tai tehdä teoksiaan puulle⁵⁶. Suomalaisilla on ylipäätään intohimoinen ja

⁵¹ Siukonen 2011, 75.

⁵² Pallasmaa (toim.) 1987.

Suomen itsenäisyyden juhluvuoden näyttely/ näyttelykirja Taideteollisuusmuseossa 21.8.-4.10.1987. Kukahan tekisi kulttuurityön ja kokoaisi näyttelystä vastaavan, päivitetyn version?! Mukaan puuarkkitehtuurin nousu ja myös naisten tekemää nykytaidetta puusta!

⁵³ Sarajas-Korte 1987, 7.

⁵⁴ Pienempiä puun ympärille rakennettuja näyttelyitä on siellä ja täällä esimerkiksi *Takaisin puuhun* Lahden taidemuseossa 2017 ja kulttuurikeskus Poleenin 30-vuotis juhlanäyttely Pieksämäellä 2019.

⁵⁵ Siukonen 2018, epävirallinen keskustelu.

⁵⁶ Susanne Gottberg, Marika Mäkelä, Camilla Wuoremaa, Laura Pohjonen -joitakin mainitakseni.

voimakas suhde puuhun. Ääripäistä löytyvät niin metsäyhtiöiden avohakkuut, ahneus ja tulostavoitteet kuin puiden hiljainen kauneus ja puhe luonnossa liikkujalle. Puu yhdistää kansantaiteen ja ite- taiteen nykytaiteeseen ja siinä on jotain alkuvoimaista, hullua, paikallista ja juurruttavaa. Materiaalina se on kaunis, miellyttävä ja varsin ekologinen. Puun haptiset ominaisuudet ja kosketuksen lämpimyyden miellyttävät monia⁵⁷. Puu yhdistää myös arkisen ja pyhän, se on pehmeää ja samalla kovaa. Sen energia on samaan aikaan feminiinistä ja maskuliinista, elävää, myyttistä ja symbolista. Ympärintämme helposti löytyvänä arkisena materiaalina puu taipuu monen naistaiteilijan arkiseen kuvastoon⁵⁸; kotiin, sukuun, lähiympäristöön, perheeseen; sukupolvien muistojen säilyttämiseen ja tarinoiden avaamiseen. Onko naisten käsissä puu myös poliittinen ele⁵⁹?

⁵⁷ Kantokorpi/Siukonen 2008, 131.

⁵⁸ Kotiin ja perheeseen liittyvä aihemaailma on historiallisesti ollut luontevaa naistaiteilijoille, jotka ovat olleet pakotettuja työskentelemään kodin lähipiirissä muiden kotitöiden lomassa.

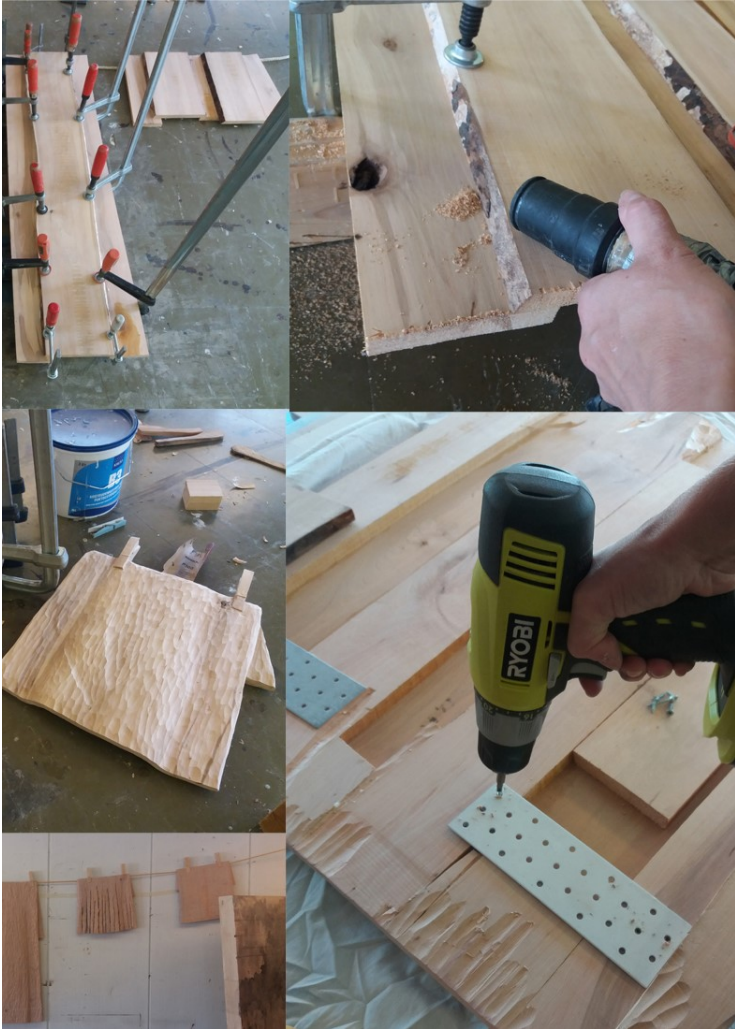
⁵⁹ Esim. Emma Helle kertoo kuvaavansa usein naisia, sillä perinteisesti naiset ovat olleet taidehistoriassa ”koristeaiheita, toisia tai täytehahmoja”. ”Tyhjä tila taiteessa on täytetty lentävillä vauvoilla tai tanssivilla mimmeillä.” (Helle 2018).

Kuvat:

- S 40 Teokseni *Mano-Lito* noin vuodelta vuodelta 1980.
- S 51 Yksityiskohta teoksestani *Tuhma tyttö*, 2018, leppä
- S 52-53 Teokseni *Tuhma tyttö* valmistumisen vaiheita työhuoneellani kesällä 2018.
- S 54 Teos *Tuhma tyttö*, 2018, sekatekniikka/ puu (leppä) Valtion taidekokoelma (kuvaaja Kimmo Brandt).
- S 55 *Puujumalainen*, Yksi Suomen vanhimmista puuesineistä. Tehty männystä noin 4000-5000 vuotta sitten. Finna/museovirasto -Musketti.

Essee 3

Melankolian sivupoluilla

Suossa rämpimistä ja syviä vesiä. Tahrojen alta paljastuvaa tummaa tunnelmaa. Myös muutama siirtymä tyhjästä tilasta ja japanilaisesta ajattelusta institutionaaliseen melankoliaan ja prekariaatin ahdistukseen...

David Foster Wallace (1962-2008) on yksi amerikkalaisen nykykirjallisuuden tärkeimmistä hahmoista. Jokaisen itseään kunnioittavan lukuharrastajan tulee nyökytellä kiinnostuneena Wallacesta puhuttaessa, vaikka tietäisi, että välillä Wallacen teksti on niin outoa ja vastenmielistä, että sitä on vaikea, tai jopa lähes mahdotonta lukea.

Novellissaan *Masentunut henkilö*⁶⁰ Wallace kuvaa lapsena vanhempiensa avioeron pelinappulaksi jääneen masentuneen henkilön sisäistä, sanoinkuvaamatonta tuskaa, ahdistusta ja emotionaalista tyhjyyttä. Wallace tekee sen niin itseironisen ja ilkikurisen tarkasti, että saa lukijan vääntelehtimään myötätunnon ja myötähäpeän välimaastossa.

Pääosaan novellissa nousee masentuneen päähenkilön takertunut suhde terapeuttiinsa ja lukuisat puhelut

⁶⁰ Wallace 2017, 44-75.

tukiverkoksi nimetyille etäisille tuttaville. Nämä yksipuoliset ihmissuhteet paljastavat masentuneen henkilön itsekään, oman navan ympärille kiertyvän, alati itseään tarkkailevan ja ympäriltään energiaa imevän, ajattelun. Masentunut henkilö haluaisi (osittain kuvitteelliselta) tukiverkoltaan ehdottoman täydellisen tuen ja ymmärryksen henkisellet hädälleen, välittämättä kuitenkaan itse lainkaan toisten kohtaloista, tunteista tai elämäntilanteista.

Myös novellin rakenne on kiinnostava. Sitä mukaa kun lukija tajuaa, että masennuksen noidankehästä ei ole nousua ja novelli alkaa kiertyä itsensä ympärille masentuneen henkilön paikallaan junaavien ajatusten tahtiin, siirtyy novelli diagnooseineen, itseinhoineen ja neurooseineen pikkuhiljaa tapahtumaan lähes pelkästään alaviitteessä.

Oman opinnäytteeni produktio-osassa, näyttelyssäni *Esirippu* oli mukana sarja teoksia, joita olen kutsunut *Melankolian sivupoluiksi*. Ne ovat eräänlaista harmautta, jonka takaa paljastuu harmautta. Teokset syntyivät edellisen näyttelyni jälkimainingeissa, kun takki oli tyhjä, mieli synkkä, eikä ollut rahaa ostaa uusia materiaaleja. Kaivoin varastosta vanhat teokseni, jotka tympäisivät minua eniten ja höyläsin, talttasin ja hioin niistä pinnat pois. Yleensä suunnittelen työni suhteellisen tarkasti etukäteen, ennen kuin alan niitä tehdä. Työssäni on selkeitä narratiivisia elementtejä: ihmisiä, tiloja, esineitä ja asioita suhteessa toisiinsa ja intohimoni onkin kaksiulotteisen pinnan sommittelussa. Usein rakennan erilaisilla paperimalleilla pikkuhiljaa millimetri millimetritä teosteni elementit paikalleen. Nyt lähdin liikkeelle aivan toisin. Lähdin katsomaan mitä vanhat työni ja puu niiden alla alkavat minulle tarjoilla. Mitä jäljistä, koloista, merkeistä, tahroista ja

painaumista alkaisi paljastua. Nämä putsaamisesta syntyneet jäljet, vanhojen teosten häivähdykset ja päälle kaatamani sattumanvaraiset tussitahrat toimivat pohjana uudelle. Annoin materiaalin viedä.

Filosofian tohtori ja akatemiatutkija Minna Eväsoja kertoo Kalle Haatasen haastattelussa⁶¹ Japanissa 1500-1600 luvulla alkaneesta uudesta ja mullistavasta esteettisestä ajattelusta, karusta ja pelkistetystä tyylistä, joka näkyi esimerkiksi tussimaalauksissa. Näissä teoksissa paperi kostutettiin märäksi ja siihen tiputettiin mustaa tussia ja katsottiin, miten se paperille leviää. Tämän jälkeen sattumanvarainen maalaus täydellistettiin niin, että saatiin aikaan paljon tyhjää tilaa. Katsottiin mitä sattumanvaraisuudesta syntyy⁶². Näen Melankolian sivupolkuni läheisinä sukulaisina tälle ajattelulle.

Olen leikitellyt haikeudella, synkkyydellä ja kyllästymisen ajatuksilla useissa näyttelyissäni vuosien varrella. Taidekeskus Mäntinrannan näyttelyni vuonna 2013 oli nimeltään *Itsekeksityt varjot*, *Perintö*-näyttelyni TM.galleriassa taas rakentui suurten *Onneenkuolemisharjoitusten* varaan. Olen käsitellyt yksinäisyyttä ja matkustamiseen liittyvää eskapismia; modernin ihmisen tapaa paeta melankoliaa⁶³. Erytisesti olen kuitenkin tehnyt teoksia arkisesta aherruksesta ja hieman ulkopuolisena seurailut ikävyyttävää keskiluokkaista elämää ja sen kulissien rakentamista. Näitä kaikkia näyttelyitä ja teoksia on yhdistänyt jonkinlainen pieni etäännyttävä ironia. Melankolian sivupoluille lähdin avoimen pateettisella ja uusvilpittömän romanttisella

⁶¹ Eväsoja 2018, Yle radio 1.

⁶² Eväsoja antaa esimerkiksi Hasegawa Tohakun *Männyt*.

⁶³ Pulakka 2014.

asenteella. Halusin suoraa keskustelua jälkien, tahrojen ja puisen pohjan kanssa. Halusin myös suodattamattoman ja kyynisyydestä vapaan muotokielen.

Mistä melankolia töihini sitten kumpuaa? Onko se tietoisesti ja tarkoituksella hakemaani jo renessanssin ajalta tuttua, melancholia generosaa, eräänlaista valon ja pimeän tai hurmion ja masennuksen väliin jäävää luovaa olotilaa⁶⁴ vai moderni sivullisuudesta syntyvä arvottomuuden kokemus⁶⁵? Tai kenties länsimaisen joutilaan keskiluokkaisen ihmisen liiasta vapaa-ajasta syntyvää merkityksettömyyden tunnetta ja arkikammoisuutta? Sitä että materialistisessa maailmassa mikään ei oikein enää tunnu miltään; teknologinen yltykylläisyys ja konsumistinen elämä eivät luokaan merkityksellisyyttä, vaan johtavat ajantappoon, vetäytymiseen hämmennykseen ja yksinäisyyteen⁶⁶. Filosofi Simone Weil on nimennyt ihmisen onnettomuuden syyksi postmodernin relativismin ja juurten puutteen. Weilin mukaan Ihmisillä ei ole enää juuria, vaan he leijuvat uudessa vapaudessa, jolla ei pysty tekemään mitään arvokasta⁶⁷. Vai kaipaisinko juurien sijaan monen muun kanssakulkijan tavoin elämäni jotain henkistä ja syvempää, jotain mikä ei ole tavoitettavissa; aitoa uskontoa, vakavaa myötätuntoa, ihanteellista elämää ja näytän ”*olevan tuomittu vierittämään Sisyfoksen-lohkaretta niin kuin ainakin*

⁶⁴ Pulakka 2014. Jolla romantiikan aikana (miehet) pitivät loitolla ikävyyttäviä porvarillista tasapainoisuutta.

⁶⁵ Kuusamo 2016. Modernin sivullisen ongelmana on, että ikuisuus ja latteus maallisuus ovat työntäneet hänet sivuun.

⁶⁶ Kupiainen 2004.

⁶⁷ Varto 2005, 50-51.

*henkilö, jonka kutsumus ja kohtalo ovat alinomaisessa ristiriidassa...”*⁶⁸

Entä voiko melankoliassa ”taiteilijan tautina” olla jotain institutionaalista? Ainakin pienellä paikkakunnalla asuessa muuttuu taiteilija ihmisenä kummajaiseksi, joka tipahtaa useimpien yhteiskunnan järjestelmien ja turvaverkkojen ulkopuolelle. Pankit, kela, TE-toimisto, verovirkailijat, vakuutusvirkailijat tai terveydenhuollon ammattilaiset eivät tiedä kuinka kohtelisivat freelanceria, joka ei ole yrittäjä ja joka tekee työtä, mutta ei saa työstään palkkaa. Asuntolaina- tai äitiyspäiväraahakemukset ja jopa tapaturmien hoito saa virkailijat ihmettelemään kuinka taiteilijaa yhteiskunnan rattaissa tulisi kohdella. Vähitellen alkaa tuntea itsensä hankalaksi, epämääräiseksi, ulkopuoliseksi ja jopa osattomaksi⁶⁹.

Framen ohjelmapäällikkö, kuraattori Jussi Koitela pohtii taiteen rakenteita ja instituutioita, jotka myös tuntuvat olevan sokeita prekaarisissa työolosuhteissa toimivan vapaan kentän suhteen. Koitela näkee kaiken taustalla uusliberalistisesti sävyttyneen kulttuuri- ja kunnallispolitiikan, joka kurjistaa taideinstituutioiden toimintaa. Koitelan mukaan kyseessä on jatkuva kamppailu rahoituksen painopisteestä ja laajemmin varallisuuden jaosta ja toteaa, että lähes jokainen keskustelu taidekentän instituutioista päättyy jossain vaiheessa rahaan tai sen puutteeseen. Koska taideinstituutiot ovat osa demokraattista yhteiskuntaamme ja julkisesti rahoitettuja, uskoo Koitela, että voimme kokea, että olemme itse pilanneet

⁶⁸ Kuusamo 2016.

⁶⁹ Nylén 2018, sivuaa samoja teemoja.

instituutiomme. Tästä voi seurata ns. ”institutionaalinen melankolia”, joka voi tehdä meistä passiivisia ja toimintakyvyttömiä ja kenties myös laajemmin pettyneitä demokraattisiin instituutioihin ja niiden kykyyn tarjota elämisen arvoista elämää.⁷⁰

Kolumnissaan *Ei ole hauskaa* kirjailija ja tiedetoimittaja Jani Kaaro miettii, pitäisikö olla huolissaan, kun hänellä ei ole enää hauskaa⁷¹. Lifie-aikakautena⁷² hänestä tuntuu, että ihmisten on hausempi esittää elämää, kuin elää sen tylsää ja harmaata eksistenssiä. Ystävien huolesta huolimatta Kaaro ei tunne itseään masentuneeksi, sillä saa omien sanojensa mukaan nautintoa monista asioista. Hän nauttii esimerkiksi tihkusateessa hiljaisilla rannoilla ja sienimetsässä kuljeskelusta ja siitä, jos saa olla yksin omien ajatustensa kanssa. Näitä hän ei omien sanojensa mukaan voi kuitenkaan kuvailla hauskaksi, vaan pikemminkin melankoliseksi. Melankolian ”oireita” ovatkin perinteisesti olleet vähäpuheisuus, pohdiskelevuus, surumielisyyys ja tarve yksinoloon⁷³.

Freudin mukaan moderni melankolia on surua ilman syytä. Se on tilapäinen tunnetila, jolle ei tarvitse löytää lääketieteellistä

⁷⁰ Koitela 2013. Myös Kuusamon (2016) mukaan sivullisuus on halvauttavaa vierauden tunnetta, jonka tunnusmerkkejä ovat syrjään vetäytyminen, irrallisuus, eksentrismi, varmuuden puuttuminen ja tyhjentyneen elämykset.

⁷¹ Kaaro 2018.

⁷² Lifiet ovat fikcionalisoituja elämänpätkiä, jotka saavat alkunsa tosielämässä, mutta saavat mediassa oman elämänsä, jotka ovat parempia ja aidompia kuin elämä itse (Kaaro 2018, viittaa Gabbler 1998)

⁷³ Pulakka 2014.

tai astrologista vastausta⁷⁴. Melankolia syntyy menetyksestä. Ollaan kadotettu yhteys jumalaan, tai vieraannuttu luonnosta. Psykoanalyysissä melankolian sanotaan syntyvän äidin menetyksestä. Melankolia voi syntyä myös elämän menettämisen pelosta tai se voi olla surullisuutta siitä, että olemme menettäneet perustavanlaatuisesti jotain, emmekä voi kutsua niitä kielen avulla takaisin⁷⁵. Pulakan mukaan taide voi kuitenkin symbolisen kielensä kautta ilmaista sen, minkä melankolia vaientaa. Purkamattomana melankolia muuttuu sairaudeksi⁷⁶.

“Kirjailijoilta kysytään joskus, miksi he kirjoittavat. Itse olen mutissut, että “kun en ole saanut asiaani muuten sanotuksi”. Väärin, en ole saanut sitä sanotuksi kirjoittamallakaan. Vuosia olen yrittänyt kuvata miltä tuntui, kun tulin poikaikäisenä uimasta ja kesäinen kaupunki oli hiljainen, kun tukka oli märkä ja kadut kuivia, kun kaipas jotakin mutta en tiennyt mitä.”⁷⁷

Yksi lempielokuvistani on Paolo Sorrentinon ”Grande Bellezza”⁷⁸ Elokvassa hurmaava Toni Servillo esittää

⁷⁴ Pulakka 2014.

⁷⁵ Kuusamo 2016.

⁷⁶ Pulakka 2014.

⁷⁷ Tamminen 2010, 85.

⁷⁸ Sorrentino 2013.

vanhenevaa kirjailijaa Jep Gambardellaa, joka on nuorena esikoisteoksellaan lunastanut paikkansa Rooman seurapiireissä, mutta ollut tämän jälkeen vain entinen lupaava kirjailija. Elokuvasa pelataan rajapinnoilla ja kontrasteilla. Dikotomioilla, jotka lopulta sulautuvat yhdeksi suureksi freskoksi. Elokuvan musiikki vaihtelee teknon ja kirkkomusiikin välillä ja kuvataiteesta on mukana sopivana sekoituksena klassinen taide ja performanssi⁷⁹. Visuaalisen hehkun ja kevytkenkäisen biletyksen takana on haikea ja melankolinen vire. Pinnallisen henkilögallerian taakse on piilotettu isoja teemoja ulkopuolisuudesta, inhimillisestä hauraudesta ja vieraantumisesta. On katoavaa nuoruutta ja katoavaa rakkautta, elämäkin vain lipuu ohi. ”Eksyksissä ollaan, elämä tuhlaantuu, mutta miten kaunista kaikki välillä onkaan”⁸⁰.

Islantilaisen Ragnar Kjartansonin teoksessa ”a lot of sorrow”. The National bändi soittaa biisiä ”Sorrow” yhteensä kuusi tuntia aina uudestaan ja uudestaan alusta aloittaen. Teos oli esillä New Yorkin Moma-museossa keväällä 2013. Biisissä lauletaan vapaasti suomennettuna surusta, joka on ympäröinyt laulajan jo lapsesta saakka ja josta ei edes haluta päästä eroon. Toisteisuudessaan teos kiertää samankaltaista kehää kuin David Foster Wallacen masentunut henkilö omaa ahdistustaan. Melankolian sivupoluilla -teoksissani pyörin itsekin häpeilemättä kehää raskaissa ajatuksissa ja pateettisissa tunnelmissa. Katselen elämän ohi lipumista ja kahlailen syvissä vesissä ja autioilla rannoilla. Raavin puun pintaa päästäkseni syvemmälle ja etsin jotain mitä olen ehkä kadottanut.

⁷⁹ Nyssönen 2016.

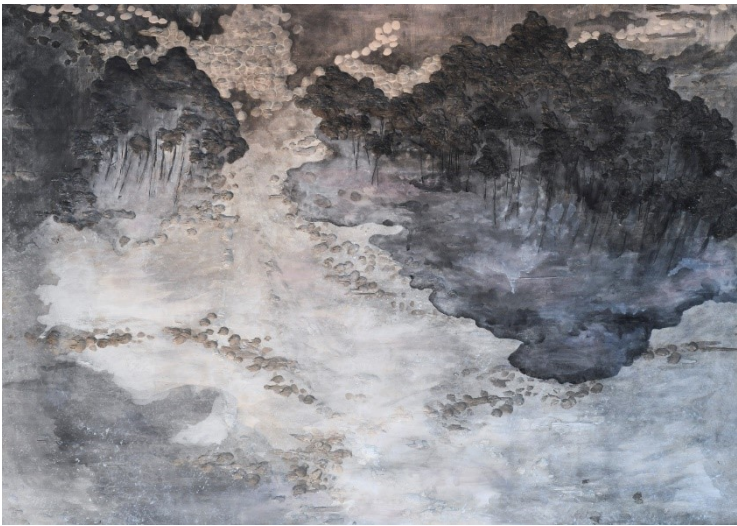
⁸⁰ Sinisalo 2016.

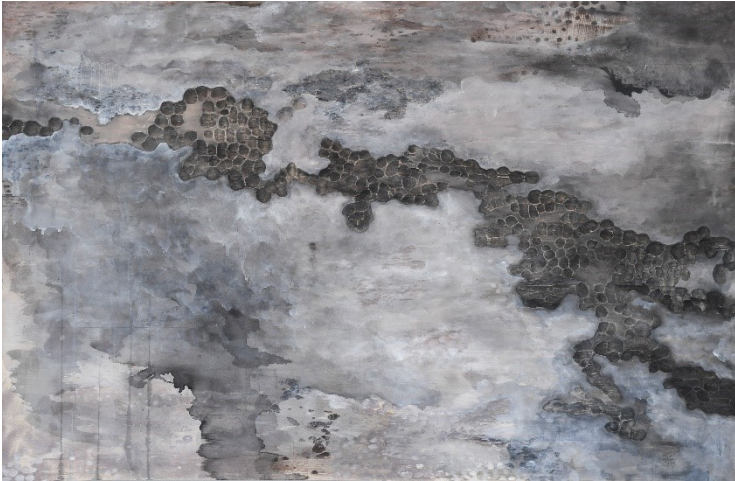

Kuvat: _____

- S 58 Ensimmäinen kevät 2017, 140cmx100cm, sekatekniikka/puu (kuva: Kimmo Brandt).
- S 67 *Sula*, 2018, 140cmx100cm, sekatekniikka/puu (kuva: Kimmo Brandt).
- S 68-69 Melankolian sivupolkujen syntyä työhuoneellani vuosina 2016-2018.
- S 70 Teokset *Muukalainen* ja *Lähtö*, vuodelta 2013, jotka hioin pois ja syntyi sivun 71 teokset (kuva: Kimmo Brandt).

- S 71 *Ranta ilman ihmistä*, 80cmx100cm ja *Äkkiä on talvi* (ja sen jälkeen tulee taas uusi talvi) 100cmx140cm, sekatekniikka/ puu, 2017 (kuva: Kimmo Brandt).
- S 72 *Syvä vesi*, 2018, 120cmx100cm, sekatekniikka/ puu (kuva: Kimmo Brandt).
- S 73 *Melankolia*, 60cmx40cm, 2018, sekatekniikka/ puu (kuva: Kimmo Brandt).
- S 74 *Sula*, 2018, 100cmx150cm, sekatekniikka/ puu (kuva: Kimmo Brandt).
- S 75 *Perintömaisema*, 2018, 40cmx70cm, sekatekniikka/ puu (kuva: Kimmo Brandt).

"Isänä en riitä, poikana en riitä, en riitä lentopalloilijana enkä remonttimiehenä, en ruoanlaittajana, en kirjallisuudentuntijana. Kun luen, lakkaan miettimästä riittämistä. Lukemisen armo. Ulkomaailmassa tästä armosta ei ole mitään apua..."⁸¹

⁸¹ Tamminen 2010, 29.

Essee 4

Tira mi su

Tässä esseessä väännetään makaronilaatikkoa, kadehditaan Marika Mäkelää ja koetaan kontemplatiivisia kokemuksia pöytää pyyhkiessä...

Kun minulta on vuosien varrella kysytty, mistä teokseni syntyvät, olen yleensä aina vastannut "eletystä elämästä" tai "tavallisesta arjesta". Apuraha- ja näyttelyhakemuksissa olen pyöritellyt edestakaisin lauseita: "aiheeni löytyvät lähiympäristöstä" "teoksissani on kuvattuna tavallisia ihmisiä, arkisissa asioissa" "teosteni teemat liittyvät läsnäoloon, ulkopuolisuuteen ja ajan kulkuun" "teoksissani on pienen ihmisen hämmennystä suuren elämän edessä" "käsittelen teoksissani klassisia teemojani: keitä olemme, mistä tulemme ja minne olemme menossa" "aiheenani on lähes aina tavallinen arki; pieni ihminen suurten kysymysten äärellä"...

Arki ja arkiset asiat, ovat viime vuosina olleet monen muunkin taiteilijan kiinnostuksen kohde. Siinä missä arki historiallisesti oli mukana taiteessa lähinnä vain pieninä aiheina; esinesommitelmina tai laatukuvina ja alisteisena niin sanottuun suureen taiteeseen⁸² voi se nykyään olla kokonaisen näyttelyn

⁸² Haapalainen 2018, 38.

monisyinen käsitteellinen lähtökohta. Suomessa kodin seinien sisäpuolta, lapsia ja perhe-elämää ovat viimevuosina käsitelleet esimerkiksi Arja ja Aarne Jämsä, Laura Pohjonen, Terhi Kaainen Katja Tukiainen ja Rauha Mäkilä. Valokuvaajat Ari Jaskari, Esko Männikkö, Pekka Turunen ja Markus Jokela taas ovat valokuvanneet suomalaista arkista elämää 80-luvulta saakka. Taiteilijan arkea, työhuonetta, interiöörejä ja välineitä on vilahdellut ainakin Marjatta Hanhijoen, Anna Retulaisen ja Pauliina Turakka-Purhosen teoksissa. Arkisista asioista ja esineistä vaikkapa kierrättäen ovat taidetta tehneet esimerkiksi Anu Tuominen, Pertti Toikkanen ja Kari Caven.

Yhdeksi syyksi arjesta kiinnostumiseen voisi ajatella aikamme taiteistumisen⁸³. Taidemaailma ei enää riitäkään taiteen kontekstiksi, vaan esteettisillä arvoilla ja kokemuksilla halutaan olevan yhteys elämään laajemminkin. Myös taiteen tekeminen nähdään nykyään usein arkisena ja kiinteässä yhteydessä taiteilijan keholliseen maailmassa oloon⁸⁴. Taiteilijan työ ei ala tai lopu työhuoneen kynnyksellä, vaan se sitoutuu kiinteästi elettyyn ja koettuun-arkeen⁸⁵.

Tarkemmin mietittynä, mitä ihmettä arki sitten oikein on? Tylsyyttä, jokapäiväisyyttä, toisteisuutta, rutiineja? Absurdia maailmaan heitettyyttä, raskas harmaa möykky, kivireki vai Sisifyoksen pallo? Vai onko se mahtava mönjä, jonka vain sankari pystyy voittamaan⁸⁶, vaiko ”vaan tätä”, jotakin, jonka sietäminen on elämän kestämisen ja elämässä selviytymisen avain?

⁸³ Houessou 2010, 52.

⁸⁴ Houessou 2010, 39.

⁸⁵ Houessou 2010, 119.

⁸⁶ Tamminen 2010, 121-122.

”Elämä on enimmäkseen kauheaa rämpimistä. Se on sitä sekä näennäisesti menestyneille että vähemmän menestyneille. Silti se on ainoa mahdollisuus nähdä aivan kaikki asiat kuten syksyn outo valo, koiran lämmin katse tai rakastetun selkä hämärässä huoneessa.”⁸⁷

Väitöskirjassaan *Utopioiden arkipäivää* (2018) taidehistorioitsija Riikka Haapalainen on pohtinut mitä arki voisi olla⁸⁸. Haapalainen tarkastelee arkea ennemminkin nythetkenä kuin tavallisena elämänä. Näin välttyään asetelmalta, jossa arki on alistainen suhteessa erityiseen ja jossa arki määritellään vain ei-arjen kautta. Haapalaisen mukaan arki tapahtuu ja toteutuu ainoastaan nykyhetkessä⁸⁹ ja arkea ei tarvitse lähtökohtaisesti keksiä, kyseenalaistaa tai edes epäillä, sillä arki on tässä ja annettuna⁹⁰. Arki on huomaamatonta, luonnollistettua ja kyseenalaistamatonta olemista. Jokapäivä yksinkertaisesti on⁹¹.

⁸⁷ Saarikivi 2018.

⁸⁸ Erityisesti millaisena se näyttäytyy ja yhteisötaiteen näkökulmasta.

⁸⁹ Haapalainen 2018, 38-39.

⁹⁰ Haapalainen 2018, 100.

⁹¹ Haapalainen 2018, 95, 101, 246.

”Tiramisu on kuuluisa italialainen jälkiruoka. Suomeksi käännettynä ”TIRA MI SU” tarkoittaa ”NOSTA MINUT YLÖS”. Kerrotaan että jälkiruoka kehitettiin alun perin lemmen nostatusta varten...”⁹²

Teokseni *Tira mi su* syntyi vuonna 2017 jossakin Marika Mäkelän ja makaronilaatikon välissä. Teos oli ensimmäisen kerran esillä Lahden taidemuseossa Kalle Mustosen kuratoimassa *Takaisin puuhun* -näyttelyssä keväällä 2017. Näyttelyn tiedotusta varten kirjoitin, että eroottista nousua enemmän teokseni viittaa arjen yläpuolelle nousemiseen. Halusin teoksellani kysyä, onko elämä tässä ja nyt ja tällaisenaan hyvä, vai onko jossain muualla, jonkun rajan, aidan tai seinän takana odotettavissa jotain parempaa. Mietin mikä pitää meidät elossa, mikä meille riittää ja mikä meitä taas kohottaa? Kirjoitin myös, että teoksessani puhdas ja ylevä yhdistyy rahvaanomaiseen ja arkiseen. Neitsyt Marian helmet kohtaavat kansanperinteen hamekankaat ja makaronilaatikkoäidin likaiset pöytäliinat. Teokseen liittyivät myös ajatukset/ käsitteet: ankea, puuduttava arki, arkinen on poliittista, elossaolo, elämän absurdius, entropian kasvu, eskapismi, haaveilu katon harjalla, ihmeen etsiminen arjesta, kevät, herääminen, kontemplaatio, lentoon lähtö, maailman näkyväksi tekeminen, naistaiteilijoiden perinne...

Pidän teostani *Tira mi su* jonkinlaisena keski-ikäisen elämäni aikajanana ja välitilinpäätöksenä.

⁹² Ote lehdistötiedotteestani 2017.

Juhana Torkin vastikään suomentamassa kirjassa *Seneca elämän lyhydestä* (2018) muinainen roomalainen valtiomies ja filosofi Seneca on kirjoittanut nykyaikaan oivan sopivasti elämästä ja ajan haltuunotosta. Senecan mukaan ihmiselämä on lyhyt ja aika on arvokkainta mitä meillä on, joten meidän tulisi käyttää tuo aika niin, ettei se valuisi hukkaan. Yhdeksi ajan haltuunottotavaksi Seneca tarjoaa kontemplaatiota; elämän ihmeiden tutkiskelua ja tarkastelua.⁹³

Kuvataiteilija Henry Hagman määrittelee kontemplaation taiteen kohdalla, syventyneeksi ja yhä edelleen vajoavaksi keskittymiseksi aistihavaintoon ja siihen eläytymiseksi. Keskittymisen kohteena on samanaikaisesti myös oman itsen olemassaolo ja sen pyrkimys korkeampaan yhteyteen kohti henkisempää olotilaa ja universaalia rakkautta.⁹⁴ Modernistisessa taidekeskustelussa taide nousikin erilleen arjesta ja tavanomaisesta. Se alkoi muistuttaa pyhän kokemusta ja korvasi uskonnon arjesta irrotettuna pyhyiden alueena. Modernistisessä ajattelussa taiteen kieli on erityistä ja ainutlaatuisia ja taidetta tulee katsella kontemplatiivisesti hiljaa syventyen ja vastaanottaen.⁹⁵ Usein taiteesta etsitään samanlaista kontemplatiivista syvyyttä ja selittämättömän pyhän läsnäoloa, kuin mitä uskonto on tarjonnut. Sisäistä, kokemuksellista yhteyttä johonkin, jota ei voi sanallistaa eikä siksi myöskään järkeistää.⁹⁶

⁹³ Torkki 2018, Yle radio 1.

⁹⁴ Hagman 2011, 24-26.

⁹⁵ Haapalainen 2018, 763-764.

⁹⁶ Haapalainen 2018, 208.

Omissa teoksissani arki on yleensä näyttäytynyt kodin pintoina ja tiloina, alituisena likana, siivoamisena ja pyykkikasoina. Teoksissani on myös ollut sohvalle lysähtämistä, marketin ruokaostoksia ja haaveiden kadottamista. Samalla olen tarkastellut tapetin tai paneelien kuvioita kiinnostavina ornamentteinä ja pöydälle jätettyjä käytettyjä suodatinpusseja ja lattialle heitettyjä vaatekasoja installaatioina, muotoina ja lahjoina rakkailta. Olen pöytää pyyhkiessä miettinyt, voisiko arki itsessään näyttäytyä pyhänä ja harjoitellut kohottautumista vessaa pestessäni. Olen myös miettinyt voisiko kontemplaation kohdistaa pitkäveteytyteen ja tehnyt teoksia, joissa keskellä arkea on mahdollisuus ihmeeseen.

”Kauneutta, henkisyttä ja läsnäoloa on koko maailma täynnä, kun mieli on otollisessa tilassa. Yksilön aistisuhde muuttuu aistit avautuvat jokapäiväisten asioiden pienet nyanssit tulevat esiin piiloistaan, kontemplaatio ja kauneus löytyvät arjesta sinänsä; läsnäolo kehossa mielessä ja paikassa täsmentyy ja käy intensiivisemmäksi.”⁹⁷

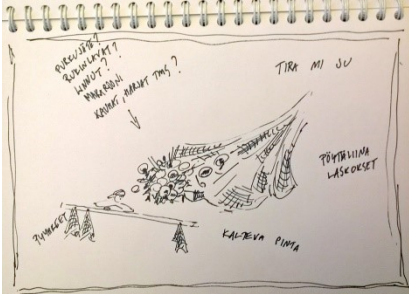
⁹⁷ Hagman 2011, 67-68.

- ”Kysymys: mitä tehdä, ettei aika kuluisi hukkaan?
- Vastaus: aika on eletävä koko pitkäveteisyydessään.
- Keinoja: istuttava päiväkausia hammaslääkärin odotushuoneessa epä mukavalla tuolilla; vietettävä sunnuntai-iltapäivä parvekkeella; kuunneltava vieraskielisiä esitelmiä, joita ei ymmärrä; laadittava niin pitkiä ja hankalia matkasuunnitelmia, kuin suinkin ja matkustettava tietenkin käyttäen seisomapaikkoja; jonotettava teattereiden lippuluukuilla ja jäätävä sitten saapumatta näytäntöön jne...”⁹⁸

Kuvat:

- S 78 *Tira mi su*, 2017, sekatekniikka/ puu (Kuva: Titus Verhe).
- S 86 Teoksen *Tira mi su* valmistumista vuonna 2017.
- S 87 Yksityiskohtia teoksesta *Tira mi su*, 2017, sekatekniikka/ puu.

⁹⁸ Camus 1971, 28.

"Siitä mikä alussa oli ollut hänen haaveensa ja onnensa, tuli nyt hänen kirouksensa. Vallasta tulee vallantavoittelijan kirous, rahasta rahankerääjän; nöyräselkäinen näännytyy nöyryyteensä..."⁹⁹

⁹⁹ Hesse 1984, 55.

Essee 5

Kermakakku -make a wish!

Pari tarinaa teokseni Kermakakku synnystä, opettamisesta, toiveista, haaveista ja haluista ja hentoinen kuumaliiman säie, joka sitoo tämän opinnäytteen hajanaisesti pomppivat ajatukset loppujen lopuksi myös kouluun, opettamiseen ja pedagogiaan...

Teoksestani ”Kermakakku” piti tulla alun pitäen jotakin aivan muuta. Olin suunnitellut Sculptorin ”ylätasanteelle” jonkinlaista *Ahneuden näyttämöä* ja teosta nimeltä *Cream Pie*. Olin ajatellut, että teos olisi ollut vahvasti aiempia töitani tilallisempi ja kenties erotettu muusta näyttelytilasta puisella tai muovisella esiripulla. Tämän näyttämön piti pyöriä immersiiivisesti tirkistelyn, pursuamisen, kätkeytymisen, vallan ja murusten keräilyn ympärillä. Olin säilyttänyt kesällä 2017 Katajainen kansa -purkotalonäyttelyn¹⁰⁰ teoksissa käyttämäni ovisilmät ja kuvannut niiden läpi sekä työhuonettani, itseäni, että teoksiani. Valmistin myös suurta puista pöytää liinoineen ja laskoksineen, tein pursottelemalla kipsikokeiluja toukkien syömille leppälevyille ja pöydän pyyhkimiseen liittyviä animaatiokokeiluja. Näistä kaikista piti tulla osia *Ahneuden näyttämöön*. Teemallisesti olin miettinyt jonkinlaisia

¹⁰⁰ Kesä 2017, Mäntyharju. Kuratoinut Veikko Halmetoja.

rohkeusharjoituksia, katsellut 80-luvun feministitaiteilijoiden teoksia, lueskellut Simone Weilin ajatuksia vallasta ja väkivallasta ja muistellut mummoni suuria käsiä, jotka jatkuvasti nyppivät jonkinlaisia murusia ja rippusia pöydiltä, lattioilta, vaatteista; muiden tieltä.

Olen kuljettanut ahneuden teemaa mukanani jo useamman näyttelynrakennuksen ajan, mutta kuten aikaisemminkin, huomasin taas työskentelyni edetessä, että sen ohjelmallinen käsittely katosi pikkuhiljaa näyttelyn valmistumisen myötä. Loppujen lopuksi minulta loppui myös rohkeus ja ikään kuin pelkistin ja siivosin itseni taas arkisten metaforien taakse piiloon. Siististi seinälle sen suurempaa tilaa viemästä.

Tarina 1:

Perjantaina 11. toukokuuta, vuonna 2018, erään nimeltä mainitsemattoman pienen kaupungin eräässä nimeltä mainitsemattomassa keskisuudessa koulussa, kuvataideluokan oikeassa takanurkassa, laukaistiin täyteen ladatun kuumaliimapyyssyn lämmin laaki kohti läheisen pistorasian kutsuvia aukkoja. Tämä tahmea ohjus oli varustettu tulitikkukärjellä, mutta ei onneksi aiheuttanut tulipaloa eikä oikosulkua upottuaan syvälle luokan sähkötähtiin reikiin. Kun tilannetta tutkittiin tarkemmin, huomattiin, että myös luokan opettajan tietokone houkuttelevine koloineen oli joutunut vastaavan hyökkäyksen kohteeksi. Kaikki reiät, aukot ja portit olivat täynnä kiiltävää kuumaa liimamassaa. Konkreettiset johtolangat, liiman lämpimät seittimäiset säikeet, johtivat nurkasta suoraan lähimpänä istuvan oppilaan pulpetille ja näppeihin. Kun syylliseksi epäilty tunnusti viimein

syllisyytensä, totesi hän virallisen koulun¹⁰¹ kaikkein virallisimmalle edustajalle, eli tuhoa hämmästelevälle tyynen rauhalliselle rehtorille, että hän toimi kuten hän toimi, koska häntä ei oltu erikseen kielletty toimimasta kuten hän toimi.

Sijaisopettaja, joka oli välillisesti mahdollistanut kyseisen penetraation saapumalla aamulla luokkaan täynnä intoa, rakkautta ja sallivuutta mielestään täydellisen ja hauskan tehtävänsä kanssa¹⁰² ja joka ei ollut pystynyt kuvittelemaankaan, että kaikki eivät rakasta kuumaliimaa ja nykytaidetta, eivätkä välttämättä tartukaan luovan oma-aloitteisesti tehtävään ja toimeen, itki ensin opettajanhuoneessa pikkaisen ja illalla kotona enemmän. Itsesääälisissä aatoksissaan sijaisopettaja katui ja punnitsi kaikkia elämänvalintojaan ja maaliin menemättömiä pallojaan samassa paketissa ja koki suureksi julmuudeksi, että joutui armottoman hyökkäyksen kohteeksi ja syntipukiksi, vaikka oli vain hyvää hyvyttään¹⁰³, uusvilpittömän¹⁰⁴ intohimoisesti saapunut jakamaan nykytaiteen vapauttavaa ilosanomaa nuorten kasvun ja itseymmärryksen prosessien tueksi¹⁰⁵.

Tapauksesta syvästi traumatisoitunut sijaisopettaja joutui pitkään miettimään, puimaan ja pureskelemaan, mikä oikein meni vikaan ja miten olisi pitänyt toimia toisin. Mukavien voileipien, kakkusten ja kulttuurikukkasten¹⁰⁶ avulla hän koetti

¹⁰¹ Paju 2011.

¹⁰² Tarkoituksena oli mukailta kuvataiteilija Jaakko Tornbergin romuveistoksia.

¹⁰³ Hmm vai sittenkin taloudellisesta pakosta?

¹⁰⁴ Uusvilpittömyys vastapainona monimutkaiselle postmodernille.

¹⁰⁵ Kärkkäinen 2009.

¹⁰⁶ Marjo Räsänen ansiokkaat ja havainnollistavat mallit.

reflektoida mistä taideopetuksessa on kyse, miten sillat rakennetaan ja missä itse teki väärin, mutta mallit ja kaaviot saivat hänet vain synkistymään enemmän. Jokainen kukkasen terälehti ja mummin¹⁰⁷ kakunpala muistutti sijaisopettajaa siitä, miten kauniit teoriat, mallit ja kaaviot ovat loppujen lopuksi kaukana kaikesta siitä, mitä voi tapahtua, kun virallinen koulu kohtaa epävirallisen koulun¹⁰⁸, tai yksinkertaisesti vain ihminen kohtaa ihmisen. Sijaisopettaja alkoikin epäillä suuresti, ettei näitä kohtaamisia voisi opetella kirjoista. Tuona toukokuisena päivänä sijaisopettaja ei ollut edes ehtinyt ajatella, että voisi tasoittaa, normittaa ja rauhoittaa luokkaan vyörynyttä katutilaa opiskelua mahdollistavaksi¹⁰⁹ tai että voisi kokeilla Bell Hooksin¹¹⁰ ihanaa rakkauden pedagogiikkaa, kun jo luokan oikea takanurkka löi luokkunsuon kiinni. Sieltä nurkasta Toisen mysteerikasvot näyttivät kieltä ja irvistelevät samaan aikaan kun sijaisopettaja parka, luukut auki¹¹¹, oli valmiina kohtaamaan dialogisesti Toisen, kaikkiallisen rakkauden tilassa...

Loppujen lopuksi sijaisopettaja päätyi ajatukseen, että oppilaat eivät todellakaan ole pölynimureita¹¹², vaan ennemminkin lehtipuhaltimia. Tässä mielikuvassa sijaisopettajan oma rooli oli pyöriä itse villisti, puoliksi nahistuneena, puoliksi kuolleena,

¹⁰⁷ Marjo Räsänen itse itsestään usein käyttämä nimitys *visuaalinen kulttuuri ja monilukutaito* -luennoilla Aalto yliopistolla (2018).

¹⁰⁸ Paju 2011.

¹⁰⁹ Paju 2011, 100.

¹¹⁰ Rekola ja Vuorikoski 2006, 16-25.

¹¹¹ Viitataan kevyesti Levinasin ajatteluun, siitä Lissu Lehtimajan sarjakuvaa *Levinasin kasvot* (2008) enempi tietämättä.

¹¹² Biesta 2016.

vähintäänkin puusta pudonneena ja täysin kyvyttömänä hurjan ja väistämättömän turbulenssin edessä.

Kostoksi, hyvitykseksi ja jonkinlaiseksi henkiseksi korvaukseksi (omasta mielestään) läpeensä kiltti sijaisopettaja varasti luokkahuoneen, oikeasta takanurkasta, rikospaikalta, osan tapauksen todistusaineistosta. Erytisen merkittävä saalis oli rikospaikan suojana ollut muovi, johon syyllinen oli ennen iskuaan harjoitellut tekoaan tai ainakin kuvannut jonkinlaista voimaa ja väkeä¹¹³ välittäviä symboleita. Tämän suojausmuovin sijaisopettaja käytti häikäilemättömästi omassa terapeutisessa ja korjaavassa identiteettityössään, joka käsitti sekä rohkeusharjoituksia, että muita sen semmoisia suojautumisen, kätkemisen, paljastumisen ja paljastamisen teemoja¹¹⁴.

Nyt kun tarkastelen tätä kaikkea pienen ajan jälkeen, etäännytettyinä ja hieman sivullisena, tulee mieleeni Petri Tammisen mainio novelli¹¹⁵ teoksessa *Muita hyviä ominaisuuksia*. Novellissa Tamminen käy läpi pitkin elämäänsä vaivannut ujoutta, alituista itsensä tarkkailua ja muiden mielipiteiden pakonomaista huomioon ottamista. Viimein keski-ikäisenä yöllä puutarhassa Tammista alkaa novellissa aivan naurattaa, kun hän keksii mainion lauseen, jonka olisi loppujen lopuksi aina halunnut ihmisille sanoa... Tammisen lause on: "Haistakaa vittu." Tuo sama kuolematon ja rohkea lause löytyi multimodaalisesti huudettuna perjantaina 11.

¹¹³ Mm Satu Apo kirjoittanut naisen väestä, joka kansanperinteessä yhdistetty hurjaan voimaan.

¹¹⁴ Viittaan tässä teokseeni *Kermakakku -make a wish!*

¹¹⁵ Tamminen 2010, 13-21.

toukokuuta, vuonna 2018, erään nimeltä mainitse mattoman pienen kaupungin eräästä nimeltä mainitse mattomasta keskisuuresta koulusta, kuvataideluokan oikeasta takanurkasta. Olisiko samassa huudossa kuulunut rivien välistä myös ikiaikaista: ”Näe minut, huomaa minut ja kuule minua” - huutoa, joka monilla meillä elollisilla olioilla alkaa siinä silmänräpäyksessä, kun me emomme lämpimästä kohdusta putkahdamme tänne kylmään maailmaan?! Niin tai näin, paikalle sattunut säikähtänyt sijaisopettaja oli tämän kaiken huudon mahdollistaja, sijaiskärsijä ja välillinen kohde, sillä todellisuudessa huuto lienee tarkoitettu kasvottomalle järjestelmälle ja koko mädälle systeemille, jolle sijaisopettajakin haluaisi usein huutaa rumia päin näköä...

Tarina 2:

Olipa kerran eräs taiteilija, joka asui oikein mukavasti pienessä kaupungissa Itäisessä-Suomessa. Aina arki-aamuisin taiteilija, kömpi työhuoneelleen, jossa vietti rauhaisasti päivän puun kanssa keskustellen ja yleisradiota kuunnellen. Vaikka ateljeessa katto vuosi ja ikkunoista veti, ei taiteilijalta tuntunut puuttuvan mitään. Työhuone oli oma paikka, turvallinen kupla, jossa taiteilija ihmetteli elämää, hämmästeli maailmaa, luotti käden muistiin ja nautiskeli aistisista asioista. Kunnes eräänä päivänä taiteilija kuuli asiasta nimeltä oikea työ, joka tuoksui niin ihanasti rahalta ja jonka takana ei vaaninut aktiivimallin pelottava peikko...

Olen käsityöläisyyteen nojaavan kuvataideperinteen ystävä. Arvostan taiteessa konkreettista tekemistä, teknistä taitoa,

vaivannäköä ja taiteilijan filosofista, viipyilevää ja meditatiivista asennetta, joiden toivon näkyvän ja välittyvän työskentelystä teoksiin. Olen myös sitä mieltä, että taidetta ei voi kokea olematta fyysisesti sen äärellä. Silti yksi mieleenpainuvimmista koskaan näkemistäni teoksista on Jenny Holzerin teos "Protect Me From What I Want", joka visuaalisesti näyttää vain tylsältä yksinkertaiselta neonvalokyltiltä tai tekstiltä rakennuksen seinässä. En ole edes ole nähnyt teosta livenä, vaan alun pitäen pelkästään suttuisena diakuvana, Erkki Pirtolan Tachenin Nykytaide -kirjasta reproamana¹¹⁶.

Jenny Holzer on käsitetaiteilija, joka käyttää teoksissaan tekstejä, sloganeita ja aforismeja, omiaan tai lainattuja. Tämä nimenomainen teos on osa Holzerin "Henkiinjäämis"-sarjaa ja teoksen tekstistä on tehty muun muassa t-paitoja, lippiksiä, tatuointeja ja kondomeita. Teoksessa pidän erityisesti siitä, että kesken arkisen aherruksen, kiireen ja touhuamisen, olemmekin pakotettuja törmäämään taiteeseen, joka mahdollisesti ravistelee ajatteluamme. Saa aikaan repeämän tai ainakin pientä liikettä valmiiksi rakennetuissa maailmankuvissamme.

Vaikka sanotaan, että Holzerin tekstit ovat truismeja, itsestäänselvyksiä, puhkikuluneita ja kulutettuja lauseita, olen miettinyt teosta usein vuosien varrella. Tavoitteellisuutta, pyrkimistä, himoa, maalia, lopputulosta, nälkää, ahneutta, halua... toimivatko ne elämää ja kehitystä ylläpitävinä moottoreina, vai kaiken onnettomuutemme ja ahdistuksemme

¹¹⁶ Honnef 1992, 183.

alkulähteinä¹¹⁷. Luennessaan *The Beautiful Risk of Education*¹¹⁸ kasvatustieteilijä Gert Biesta pohtii, mitä tapahtuu, jos alamme järjestää elämäämme sen mukaan, että voimme täyttää kaikki halumme. Biestan mielestä meidän tulisi tulla tietoisiksi haluistamme ja laittaa ne perspektiiviin ja dialogiin muun maailman kanssa, jotta tajuamme, että maailma ei ole vain oman mieleemme rakennelma, vaan oikeasti olemassa. On olemassa Toinen ja myös planeetta, jotka asettavat haluillemme rajat. Myös kasvatustieteilijä Veli-Matti Värri nostaa uudessa kirjassaan *Kasvatus ekokriisin aikakaudella* esiin ihmisen halut ja ihmiset luonnostaan hedonistisina ja haluavina¹¹⁹. Kun halut tyydyttyvät vain kuluttamalla, syntyy Värriin mukaan kestävä elämäntapa, joka vie ennen pitkää tuhoon.

Ikonisessa Janoschin lastenkirjassa *Oi ihana Panama*¹²⁰, pikku karhu ja pikku tiikeri asuvat suloisen omavaraisesti pienessä viihtyisässä majassaan joen varrella, eikä heiltä tunnu puuttuvan mitään... -kunnes karhu löytää virrasta puulaatikon, jonka kyljessä lukee Pa-na-ma ja joka tuoksuu niin ihanasti banaaneilta. Saman tien pikku karhu ja pikku tiikeri päättävät jättää kotinsa ja lähteä Panamaan, unelmiensa maahan. Matkalla he törmäävät kettuun, varikseen, jänikseen ja siiliin, kiertävät huomaamattaan kehää ja päätyvät lopulta omalle plyyiselle kotisohvalleen, jota eivät tunnista lähtöpisteekseen. Halu, himo, haave ja päämäärä sysäävät ystävykset matkaan,

¹¹⁷ Kapitalistinen talousjärjestelmä vs. monet uskonnot. Esimerkiksi buddhalaisuuteen liitetään usein ajatus itsekurista. (Pasanen 69,71).

¹¹⁸ Biesta 2017.

¹¹⁹ Värri 2018.

¹²⁰ Janosch 1979.

vaikka onni ja unelmat löytyisivät aivan vierestä. Kirjan lopussa kirjailija kysyy lukijalta, olisiko ollut aivan sama, jos he eivät olisi lähteneetkään yhtään mihinkään? Olisivatko he silloin koskaan tavanneet kettua, varista, jänistä tai siiliä? Entä olisiko plyyisohva tuntunut niin ihanalta ja pehmeältä ilman vaivalloista matkaa?

Nähtäväksi jää löytääkö tämän tarinan alun taiteilija itsensä jonakin päivänä oikeista töistä oikeana opettajana vai voiko hän jatkaa rakastamallaan tiellä nykytaiteilijana nykytaiteilijoiden joukossa. Vai tuleeko hänestä pienen kaupungin omituinen taidehöpöttäjä, joka saattaa baarissa istua viereesi ja kysyä ”haluaisitko kuulla hieman nykytaiteesta”? Tai ehkä taiteilija pikku karhun ja pikku tiikerin tapaan kiertääkin hieman kehää, tutustuu Taneliin, Tiinaan, Mikkoon ja Marjaan, oppii että posthumanismi on päivän sana, Otaniemessä vallitsee biofilia ja että Juha Varron henki leijailee yhä Arabian yllä ja palaa lopulta omalle homeiselle työhuoneelleen, joka sittenkin on melkein maailman paras paikka. Sitten iltaisin, ihanalla kotisohvallaan hän miettii taidekäsitystään, jossa on kuvataidekasvatuksen muotoinen repeämä ja maistelee kielen päällä miten truisisilta maistuvatkaan lauseet: ”Tärkeintä ei ole päästä perille, vaan nähdä matkan kauneus” tai ”Totuutta tärkeämpää on totuuden etsintä itsessään” tai ”Entä jos prosessi onkin teos”¹²¹...

¹²¹ Minna Suoniemi 2017, nykytaidekasvatuskurssilla.

Kuvat:

- S 90 *Kermakakku -make a wish!* 2018, sekatekniikka/ puu (kuva: Kimmo Brandt).
- S 100 Teoksen valmistumista kesällä 2018.
- S 101 Teoksen valmistumista kesällä 2018.
- S 102 Yksityiskohta teoksesta *Kermakakku* (kuva: Kimmo Brandt).
- S 103 Ensimmäisiä suunnitelmia ja hylättyjä kulkuja.

Loppusiivous

Siivoo tää sotku! Hiljaisuudesta, rivien väleistä, tauoista aukoista, tyhjiydestä ja jotakin myös kohtaamisesta taideteoksessa. Pieni yhteenveto ja loppusanat...

"...ja missä tahansa, miten tahansa, mistä syystä tahansa ja milloin tahansa me aloitamme keskustelun taiteen olemuksesta, meidän täytyy ensin luoda katseemme tuohon korkeampaan olentoon, jota me kunnioitamme, täytyy nöyrästi kumartaa tuon korkeamman olennon edessä, jota me kunnioitamme, ja täytyy vastaanottaa taide lahjana tuolta korkeammalta olennolta, jota me kunnioitamme. Taide..."¹²²

Tohtori Murken kootut tauot on Heinrich Böllin vuonna 1958 ilmestynyt kirjeä, ihmisten ja etenkin kulttuurieliitin omahyväisyyttä ja absurdiutta kuvaava satiiri. Satiirissa radiossa työskentelevä nuori Murke joutuu leikkaamaan suuren, lukuisia esseistis-filosofis-uskonnollis-kulttuurihistoriallisia teoksia kirjoittaneen Bur-Malottken kahdesta "taiteen olemusta" käsittelevästä esitelmästä pois

¹²² Böll 1958, 44.

kaikki sanat Jumala. Sana Jumala esiintyy esitelmissä 27 kertaa ja se tulee korvata lauseella ”tuo henkilö, jota me kunnioitamme”. Työnsä ohessa Murke leikkaa ihmisten puheista myös pois taukoja, säilyttää ja liimaa niitä yhteen, kuunnellakseen iltaisin yksin kotona ollessaan ihmisten äänettömyyttä. Kuullakseen kuinka merkittävät miehet ovat hiljaa...

Opinnäytteeni alkaa lähennellä loppuaan. Mihin olen kaikilla näillä tarinoilla, referaateilla, teoksilla, näyttelyllä, esseillä ja koko mosaiikkimaisella opinnäytteelläni pyrkinyt? Mitä olen koettanut sanoa, mitä avautui, mitä jäi käteen? Minne kaikkialle olisikaan vielä voinut suunnata, mitä tärkeää rajautui ulos?

Pääpiirteissään olen koettanut inspektiivisesti kuvailla erään näyttelyn syntyä, poukkoilevia ajatuksia, teemojen kehittelyä, materiaalikasoja, hermeneuttisia kehiä, orastavia muotoja ja hylättyjä teoskulkujia. Olen ollut avoin ilmaantumiselle, suunnannut katsettani laajasti eri ilmiöihin, joita näyttelyä tehdessä on tullut vastaan ja kurotellut kohti rakentuvia merkityksiä, joista en tehdessä ole voinut olla varma¹²³. Onko tämä ollut taiteellista tutkimista, autoetnografiaa, fenomenologiaa, introspektiota vai narraatiota -en tiedä. Pääasiassa olen koettanut vain olla rehellinen.

Kirjoittamatta jäi ainakin kiinnostukseni materialisuuteen ja materiaaleille herkistymiseen, pohtimatta elämän tarkkailu esityksenä ja avaamatta produktio-osan arkisten installaatiomaisten teosten yhteys melankolisiin sielunmaisemiin. Varmasti paljon muutakin.

¹²³ Varto 2008, 64-65.

Oikeastaan opinnäytteeni alustavissa suunnitelmissa tarkoitukseni oli kirjoittaa taideteoksesta kohtauspaikkana; siltana sinulle ja minulle ja myös teoksesta sanattomana lahjana sekä tekijälleen, että vastaanottajalleen. Tarkoitukseni oli pohtia rivien väleistä lukemisen taitoa, aukollisuutta, taukoja; tyhjää tilaa, joka antaa täydentämisen mahdollisuuden sen äärellä olevalle. Ehkä olisin myös halunnut kertoa vastikään näkemästäni unesta, jossa opiskelutovereitteni kanssa hieman pilkallisesti naureskellen selailimme vanhaa ruskeaa nahkakantista paksua kirjaa, josta joku oli alleviivannut erivärisillä mustekynillä lähes kaikki lauseet. Unessa tajusin, että kirjan liikuttavuus ei ollutkaan sen lauseissa, rivien väleissä, eikä edes hienoissa nahkakansissa, vaan sen merkityksellisyydessä vastaanottajalleen.

”Onneksi se toinen on samanlainen, se, joka katsoo. Onneksi se ymmärtää vähästä. Joskus tuntuu, että vain vähästä voikin ymmärtää. Pelkkä varjo riittää, kun se on tosi: katsoja tunnistaa itsensä ja menee siitä hämilleen. Hänessä on tämä sama sanomaton olemassaolon tunne, hän on samassa maailmassa. Niin kuin joku olisi nostanut viileän pyyhkeen pois kuumalta otsalta ja katsonut hetken kohti.”¹²⁴

¹²⁴ Tamminen 2010, 141.

Entä miten tämä opinnäytteeni liittyy yhtään mihinkään; taidekasvatukseen, Aalto yliopistoon tai pedagogiaan? Väreeissä eksyksissä oltuani ja taidekoulua sieltä epätoivoisesti etsiessäni, liityn ainakin kaikkien niiden joukkoon, joiden mielestä taidekasvatuksen ei tulisi unohtaa sanaa taide ja joiden mielestä taidekasvatuksen velvollisuus on tutkia myös taiteellista prosessia ja taiteellista ajattelua. Juha Varton sanoin: ”Kysymyksen taiteellisesta ajattelemisesta tulisi olla aina taiteen opettamiseen liittyvän keskustelun taustalla.”¹²⁵

Keskiviikkona 20.3.2019 kävelin aamulla Vallilasta keskustaan. Olin yöpynyt Helsingissä vanhan ystäväni sohvalla ja matkasin auringonpaisteessa Yrjönkadun uimahallin kautta erityispedagogiikan luennolle. Mietin kävellessäni Japanin tutkijan Minna Eväsojan sanoja, jonka mukaan japanilaisessa ajattelussa opettajan valinta on yksi tärkeimpiä asioita oppimisen tiellä. Opettaja johdattaa, avaa ja sulkee ovia, mutta on myös tärkeää ymmärtää, että lopulta kaikki oppiminen tapahtuu ilman opettajaa. Tietoa ei voi antaa, vaan se on löydettävä itse.¹²⁶

Torkkelinmäen yli kävellessäni muistelin kaikkia elämäni opettajia, millaisia persoonia he olivat olleet ja minkälaisia oppeja olin heiltä saanut. Koetin miettiä mikä kenessäkin oli arvokkainta ja mitä asioita haluaisin heiltä kantaa mukaan. Mietin opetusympäristöjä, tilanteita, metodeja ja tehtäviä, mitä niistä muistin, mitä olin oppinut, mitä voisin siirtää omaan opettajuuteeni. Parhaiten mieleen olivat jääneet ne hetket ja

¹²⁵ Houessou 2010, 46.

¹²⁶ Eväsoja 2018, Yle radio 1.

opit, joissa opettaja on ollut omien intohimojensa äärellä. Jakanut siitä mikä itselle on tärkeintä.

Varsapuiston kohdalla päätin, että siellä lauloi mustarastas. Mietin näyttelyäni ja valoa; sitä, miten työskentely alkoi samanlaisessa säässä keväällä 2016 ja päättyi avajaisten jälkeiseen aurinkoiseen päivään syksyllä 2018. Mietin myös tätä kirjoitusprosessia. Sitä miten tärkeää on ollut saada vaalia teoksiani ja työskentelyäni näyttelyn parissa vielä tämän kirjoitusprosessin ajan. Muistin myös, miten soveltavaa harjoittelua suunnitellamme meidän käskettiin miettiä mikä meitä innostaa... Omassa opinnäytteessä olen mennyt oma innostus edellä!

Opiskellessani Kuvataideakatemiassa joskus 90-luvun puolessa välissä, sain mallia muovaillessani kuvanveistäjä Matti Nurmiselta yhden tärkeimmistä elämänohjeistani. ”Ei saa lähmiä”. Nurmisen näkemys oli, että lähmimällä, siirtelemällä savea paikasta toiseen, saa veistokseen aikaan vain löysää muotoa ja kuollutta pintaa. Muovaillessa, savea tulisikin joko lisätä tai ottaa pois. Tuo ohje on kantanut minua monissa muissa, kuvanveistoon liittymättömissäkin tilanteissa; siivotessa, ihmissuhteissa ja vaikka tämän opinnäytteen kirjoittamisen kanssa. Sanojen siirtely paikasta toiseen saa nyt riittää. Onnibussi lähestyy Mikkeliä ja olen kohta kotona. Lopetan tämän opinnäytteen tähän. En laita loppuun pistettä

Epilogi 1:

Amerikkalainen edesmennyt kirjailija David Foster Wallace piti vuonna 2005 kuuluisan puheen Kenyon Collegesta valmistuville oppilaille¹²⁷. Wallace aloittaa puheensa tarinalla kahdesta nuoresta kalasta, jotka uudessaan törmäävät vanhempaan kalaan. Vanhempi kala kysyy nuoremmilta että: ”Miltäs vesi tuntuu?” Nuoremmat jatkavat matkaansa, kunnes toinen kysyy toiselta: ”Mitä hemmettiä se vesi oikein on”?!

Puheessaan Wallace muistuttaa oppilaita siitä, miten käsittämättömän vaikeaa on elää tietoisena aikuisena päivästä päivään, kun kaikkein ilmeisimmät ja merkityksellisimmät tosiasiat ovat niitä, joita on usein vaikeinta huomata. Wallace nostaa keskiöön ajattelemaan oppimisen ja peräänkuuluttaa kriittistä suhtautumista omaan itseän ja omiin luutuneisiin ajatusmalleihin. Kun opitaan ajattelemaan, opitaan olemaan vähemmän ylimielisiä ja vapaudutaan luontaisesta itsekeskeisyydestä ja harhasta tietää miten asiat todella ovat.

” tämä kaikki liittyy tarkkaavaisuuteen, itsekuriin ja tietoisuuteen ja siihen että pystyy oikeasti välittämään muista ihmisistä ja uhrautumaan heidän hyväkseen kerran toisensa jälkeen lukemattomin pienin ja epäseksikkäin tavoin joka ikinen päivä.” ¹²⁸

¹²⁷ Wallace 2015, 91.

¹²⁸ Wallace 2015, 101.

Eplogi 2:

Henkilöt:

Paavi (P) ja

Kirjailija (K)

- P: "Olen pitänyt kaikista kirjoistanne, on kunnia tavata teidät."
- K: "Ei mennä asioiden edelle, teidän pyhyttenne. Olette sentään paavi."
- P: "Kuulin että tekin halusitte tavata."
- K: "Tietenkin olette tämän vuosisadan salaperäisin mies. Tietenkin halusin tavata."
- P: "Kirjailijoilla on pakkomielle salaperäisyydestä."
- K: "Te pappismiehet ette myöskään turhia vitsaile."
- P: "Kirjailijat ja papit ovat siinä mielessä samanlaisia. Mysteeriä ei voi ratkaista, koska se tekisi heistä tarpeettomia."
- K: "Kirjoittaminen on minulle tapa salata rajaton tietämättömyyteni. Se on huijausta. Se on tapa saada hyväksyntää maailmalta, -erityisesti naisilta, jotka ovat ainoa kiinnostuksenkohteeni." ¹²⁹

¹²⁹ Sorrentino 2016, *Young Pope*, jakso 8.

Kuvat:

- S 106 *Siivoo tää sotku!* 2018, puu (kuva: Kimmo Brandt).
S 112 Teoksen valmistumista kesällä 2018.
S 113 Teoksen valmistumista kesällä 2018.
S 115 Teoksen valmistumista kesällä 2018.
S 117 Epilogi: Varkaus.

Painetut lähteet:

Böll, Heinrich. 1962 (1958). *Tohtori Murken kootut tauot ja muita satiireja*. Suomennos: Kristiina Kivivuori. Helsinki: Otava.

Camus, Albert. 1962 (1937-1953). *Esseitä*. Suomennos: Leena Löfstedt. Helsinki: Otava.

Camus, Albert. 1971 (1947). *Rutto*. Suomennos: Juha Mannerkorpi. Helsinki: Otava.

Chadwick, Whitney. 1996. *Women, art, and Society*. Singapore: Thamen and Hudson.

Eväsoja, Minna. 2018. *Shoshin aloittelijan mieli: Japanilaisia ajatuksia ja ajatuksia Japanista*. Helsinki: Gummerus.

Haapalainen, Riikka. *Utopioiden arkipäivää: Osallistumisen ja muutoksen paikkoja nykyaikaisessa taiteessa 1980-2011*. Helsinki: Unigrafia. Avattu 31.3.2019.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/229855/utopioid.pdf?sequence=1>

Hagman, Henry. 2011. *Taiteen tarkoitus -taiteeseen kätkeytyvän ihmisen utopia ja sen toteuttaminen*. Helsinki: Kustannus oy Taide.

Hesse, Herman. 1984 (1955). *Arosusi*. Suomennos: Eeva-Liisa Manner. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY.

Honnef Klaus. 1992. *Nykytaide*. Germany: Taschen.

Houessou, Jaana. 2010. *Teoksen synty - kuvataiteellista prosessia sanallistamassa*. Helsinki: Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja A108. Avattu 31.3.2019. <https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/11822/isbn9789526000275.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Jalonen, Riitta. 2016. *Kirkkaus*. Helsinki: Tammi.

Janosch. 2004 (1979). *Oi ihana Panama* Suomennos: Riitta Mäyrälä. Helsinki: WSOY.

Kantokorpi, Otso. 2008. Taiteilijaesittelyt. Näyttelykirjassa *Puu veistäjän käsissä*. EMMA -Espoon modernin taiteen julkaisuja 17.

Kärkkäinen, Raili. 2009. Nuoreksi kasvava ja kuvataide. Teoksessa Karppinen, Seija; Ruokonen, Inkeri ja Uusikylä, Kari. *Nuoret ja Taide*. Helsinki: Finn Lectura.

Kruskopf, Erik. 1989. *Suomen taideteollisuus. Suomalaisen muotoilun vaiheita*. Suomennos: Rauno Ekholm. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY.

Lehtimaja, Lissu. 2008. *Levinasin kasvot*. Helsinki: Like.

Lindgren, Liisa. 2008. Käsitettävän maailman kuvia. Näyttelykirjassa *Puu veistäjän käsissä*. EMMA -Espoon modernin taiteen julkaisuja 17.

Luoto, Miika. 2002. *Heidegger ja taiteen arvoitus*. Helsinki: Tutkijaliitto.

Melender, Tommi. 2018. *Rautakausi*. Helsinki: WSOY.

Mäki, Teemu. 2017. *Taiteen tehtävä, esseitä*. Helsinki: Into kustannus.

Mäkikoskela, Riikka. 2015. *Ympäri, sisällä: Kolmiulotteinen työskenteleminen kuvataiteessa*. Helsinki: Aalto-yliopiston julkaisusarja 143/2015. Avattu 31.3.2019.

https://shop.aalto.fi/media/filer_public/f6/38/f638ea2d-9a05-4f7d-9e7c-1d95efb1ca47/makikoskelaweb.pdf

Nylen, Antti. 2018. *Häviö*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Kosmos.

Paju, Petri. 2011. *Koulua on käytävä. Etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana*. Helsinki: Hakapaino.

Pallasmaa, Juhani (toim.). 1994 (1987). *The Language of wood*. Helsinki: Suomen arkkitehtuurimuseon näyttelyjulkaisu.

Pasanen, Kimmo. 2008. *Tyhjyys itämaisessä ajattelussa*. Helsinki: Teos.

Pylkkänen, Riitta/ Rácz István. 1970. *Suomen keskiajan taidearteita*. Helsinki: Otava.

Rekola, Hilikka; Vuorikoski Marjo. 2006. *Feministinen pedagogiikka rajojen ylittäjänä*. Jyväskylän yliopisto: Kasvatus 1/2006.

Räsänen, Marjo. 2000. *Sillanrakentajat: Kokemuksellinen taiteen ymmärtäminen*. Jyväskylä: Gummerus.

Sarajas-Korte, Salme. 1994 (1987). *Wooden God*. Näyttelyjulkaisussa *The Language of wood*. Helsinki: Suomen arkkitehtuurimuseon näyttelyjulkaisu, 6-11.

Seneca. 2018 (noin 4eKr.-65 jKr.). *Elämän lyhydestä*. Suomentaja: Juhana Torkki. Helsinki: Otava

Siukonen, Jyrki. 2011. *Vasara ja hiljaisuus: Lyhyt johdatus työkalujen filosofiaan*. Tampere: Yliopistopaino.

Siukonen, Jyrki. 2002. *Tutkiva taiteilija*. Helsinki: Kustannus oy Taide.

Suhonen, Pekka. 2018. *Tilat, kuvat, sanat Kirjoituksia arkkitehtuurista ja muotoilusta*. Helsinki: Rakennustieto oy.

Tamminen, Petri. 2010. *Muita hyviä ominaisuuksia*. Helsinki: Otava.

Tukiainen Arto. 1999. *Etiikka ja filosofia Eräiden Wittgensteinin näkemysten kritiikkiä*. Helsingin yliopiston filosofian laitoksen julkaisuja No3/ 1999.

Tuovinen, Taneli. 2016. *Taiteellinen työ ja visuaalinen ajattelu: eräs havainnon tutkimushistoria*. Helsinki: Aalto yliopiston julkaisusarja 220/2016. Avattu 31.3.2019.

<https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/23559/isbn9789526070902.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Valjakka, Timo. 2010. *Marika Mäkelä*. Helsinki: Parvus Publishing.

Varto, Juha. 2005. *Mitä Simone Weil on minulle opettanut*. Helsinki: Kirjastudio.

Varto, Juha. 2017. *Taiteellinen tutkimus, Mitä se on? Kuka sitä tekee? Miksi?* Helsinki: Aalto ARTS Books.

Värri, Veli-Matti. 2018. *Kasvatus ekokriisin aikakaudella*. Tampere: Vastapaino.

Wallace, David Foster. 2017 (2007). *Vastenmielisten tyyppien lyhyitä haastatteluja*. Suomennos: Juhani Lindholm. Helsinki: Siltala.

Wallace, David Foster. 2015 (1997-2006). *Hauskaa mutta ei koskaan enää*. Suomennos: Juhani Lindholm. Helsinki: Siltala.

Weil, Simone. 1976 (1957): *Painovoima ja armo*. Suomennos: Maija Lehtonen. Helsinki: Otava.

Opinnäytteet, internet-, radio- ja muut painamattomat lähteet:

Arnkil, Antti. 14.12.2018. *Blogi/ esseekurssi*. Avattu 24.3.2019.
<http://arnkil.blogspot.com/2018/12/esseekurssi.html>

Biesta, Gert. 2016. The Rediscovery of Teaching. Taylor&Francis Online. *Educational Philosophy and Theory*. Vol. 48, No.4. 374-392. Avattu 31.3.2019.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00131857.2015.1041442>

Biesta, Gert. 6.5.2017. Beautiful risk of education. Keynote/ Kick off conference. *Schools of tomorrow*. Avattu 24.3.2019.
<https://www.youtube.com/watch?v=QMqFcVoXnTI>

Eväsoja, Minna. 23.3.2018. *Japanilainen ajattelu*. Haastateltavana Kalle Haatasen ohjelmassa. Yle radio 1. Avattu 24.3.2019.
<https://areena.yle.fi/1-4350047>

Finna: *Puuesine; Puujumalainen*. Museovirasto. Avattu 24.3.2019.
<https://www.finna.fi/Record/musketti.M012:KM3481:1>

Hasegawa, Tohaku/ Anna Jamieson. 2018. *The Timeless Giant of Japanese Art*. Japan objects. Avattu 29.3.2019.
<http://www.theartwolf.com/landscapes/hasegawa-tohaku-pine-trees.htm>

Hautamäki, Irmeli. 18.8.2014. *Valkoinen kuutio. Taiteen vankila vai mahdollisuus*. Kulttuurilehti Mustekala. Avattu 24.3.2019.
<http://mustekala.info/blogit/valkoinen-kuutio-taiteen-vankila-vai-mahdollisuus-pieni-kierros-elokuisen-helsingin-gallerioissa-18-8-2014/>

Helle, Emma. 16.1.2015. *Työ kuvanveistäjänä on tapani elää ja hengittää*. Yle radio 1: taiteilijaelämää. Avattu 26.3.2019.
<https://areena.yle.fi/1-2603965>

Hirvi-läs, Marja. 1998. *Mis-en-scene*. Kiasma lehti. Avattu 24.3.2019.
<https://kiasma.fi/kiasma-lehti/2.php?lang=fi&id=7>

Kaaro, Jani. 31.3.2018. *Ei ole hauskaa*. Kolumni. Yle Uutiset. Avattu 24.3.2019.
<https://yle.fi/uutiset/3-10138709>

Kantokorpi, Otso. 27.11.2017. *Alaston kriitikko vinkkaa: Taiteilija veistää alitajunnan puusta*. Kirkko ja kaupunki -lehti. Avattu 26.3.2019.
<https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/alaston-kriitikko-vinkkaa->

Koitela, Jussi. 2.6.2013. *Institutionaalisesta melankoliasta eettisiin vaatimuksiin*. Kulttuurilehti Mustekala. Avattu 24.3.2019.
<http://mustekala.info/teemanumerot/taide-ja-aktivismi-2-13/institutionaalisesta-melankoliasta-eettisiin-vaatimuksiin/>

Koivisto, Outi. 2016. *Kehollisen tiedon sanallistamisen vaikeus*. Aalto yliopisto: Maisterin opinnäytetyö. Avattu 31.3.2019.

https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/22094/master_Koivisto_Outi_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kuusamo, Altti. 14.4.2016. *Modernin melankolian dynamiikka 1: Sivullisuus, päättämättömyys ja viipyily.* Kotisivut: alttikuusamo.net. Avattu 24.3.2019.

<http://www.alttikuusamo.net/?p=30>

Kupiainen, Reijo. 2014. *Taiteen ei-teknologinen maailmasuhde.* Synnyt/ Origins 1/2014 sivut 1-19. Avattu 24.3.2019.

<https://wiki.aalto.fi/download/attachments/70792414/kupiaien.pdf?version=1&modificationDate=>

Lahtinen, Veera. 2012. *Taideteoksen ja näyttelytilan rajamaastossa.* Helsingin yliopisto: pro gradu. Avattu 31.3.2019.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38298/Taide_teoksenjanayt.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Mäki, Mikko. 17.8.2018. *Käännös kohti lavasteisuutta – miten yleisön ja taideobjektien kokemisen tavat ovat muuttumassa.* Kulttuurilehti Mustekala. Avattu 24.3.2019.

<http://mustekala.info/sivusilma/kaanne-kohti-lavasteisuutta-miten-yleison-ja-taideobjektien-kokemisen-tavat-ovat-muuttumassa/>

Nyysönen, Pasi. 17.2.2016. *Suuri kauneus.* Elokuvaesittely. Kavi. Avattu 24.3.2019.

<https://kavi.fi/fi/elokuva/1545973-suuri-kauneus>

Oikarinen, Antti. 20.7.2017. *Illusion mestari. Maalauksia.* Mänttä: Serlachiusmuseum.

<https://www.youtube.com/watch?v=Rj9Ppdf1svQ>

Ottela, Tiina. (2017). Taidehistorian klubi, Mikkeli, sekä 14.6.2018 tarkentavat sähköpostiviestit.

Polvivaara, Lauri. 2013. *Introspektion metodi psykologiassa: filosofinen analyysi.* Tampereen yliopisto: pro gradu. Luettu PDF avattu 31.3.2019.

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84818/gradu06908.pdf?sequence=1>

Pulakka, Kaisa: 2014. *Musta aurinko. Melankolian kulttuurihistoria.* 12-osainen ohjelmasarja Yle radio 1. Esitetty 2014 ja uusintana keväällä 2019. Avattu 24.3.2019.

<https://areena.yle.fi/1-2180136>

Saarikivi, Janne. 8.11.2018. *Haluamme menestyä ja olla onnellisia – ja se juuri on ongelmamme.* Kolumni. Yle Uutiset. Avattu 24.3.2019.

https://yle.fi/uutiset/3-10496094?fbclid=IwAR2-eh6_Qya9Chw9iCzrBo7bBWuVreZgdEjeIVIMNM2WLRPsF1dQyGCHqM

Sinisalo, Kati. 18.11.2016. *Suuri kauneus.* Elokuvaesittely Yle Areena. Avattu 26.3.2019.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/11/18/suuri-kauneus>

Sorrentino, Paolo. 2013. *Suuri Kauneus.* Draamaelokuva. Italia: medusa Film.

Sorrentino, Paolo. 2016. *Young Pope -piru vai pyhimys*. Draamasarja. Italia: Sky Atlantic, HBO ja Canal+.

Tolvanen, Tere. Puuveistoksia. Kotisivu. Avattu 26.3.2019. www.puuveistos.fi.

Torkki, Juhana. 8.6.2018. *Senecan ajatuksia elämän lyhydestä*. Haastateltavana Kalle Haatasen ohjelmassa. Yle radio 1. Avattu 24.3.2019. <https://areena.yle.fi/1-4418213>

Tukiainen, Arto. 2010. *Filosofista elämäkertaa 1989-2009*. Kotisivut: artotukiainen.net. Avattu 24.3.2019. www.artotukiainen.net/elamankerta.pdf

Varto, Juha. 2008. *Taiteellisesta ajattelemisesta*. Synnyt/Origins 3/ 2008, sivut 46-68. Avattu 28.3.2019. <https://wiki.aalto.fi/display/Synnyt/3-2008?preview=/70792372/71010539/varto.pdf>

Varto Juha. 29.6.2015. *Prosessi ja tutkimus*. Taiteellisen tutkimuksen kausijulkaisu Ruukku. Avattu 24.3.2019. <http://ruukku-journal.fi/viewpoints/-/blogs/prosessi-ja-tutkimus>

Opinnäytteen valokuvat:

Kimmo Brandt: S 12, 23, 54, 58, 67, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 90,
102 ja 106.

Titus Verhe: S 26 ja 78.

Museovirasto: S 55.

Muut kuvat omia kännykkäkuviani.